

F A J A Ť U K A

Časopis Spolku Slovákov z Bulharska
Kultúrno – spoločenský štvrťročník

Ročník V.

Jún 2023

2/2023

ISSN 2644-593X

ÚVODNÉ SLOVO	3
ROZHOVOR	
Rozhovor so Zuzkou Tichou rod. Mičudovou	4
ZO ŽIVOTA SPOLKU	
Jubilanti/Oslávenci	6
Bolí sme	8
Zájazd do Bulharska	11
VÝROČIA A OSOBNOSTI	
Pripomínáme si 85. výročie úmrtia ev. farára Theodora Bálena (Katka Koňariková)	19
TÉMA	
O geregách, dinkách a bostanoch (Ján Botík)	23
SPOMIENKY	
Spomienky na Jevišovku (Milka Bokníková)	26
Z TVORBY NAŠICH KRAJANOV	
Výsledky literárnej súťaže Dolnozemske zlaté pero IV. ročník	29
NAŠI NAJMENŠÍ KRAJANIA	
Chytráček	34
ZO ŽIVOTA INÝCH SPOLKOV	
Na krídlach piesní 2023	35
TRADIČNÉ RECEPTY	
Tarator	37

Časopis Spolku Slovákov z Bulharska / Vychádza štvrťročne / Redakcia si vyhradzuje právo krátenia a úpravy príspevkov / Neobjednané rukopisy nevraciamy / Príspevky prijímame v elektronickej podobe / Uverejnením príspevku v časopise dáva autor redakcii súhlas na jeho uverejnenie

Šéfredaktor: Katarína Koňariková

Redakčná rada: Martin Mikuláš, Zuzana Trunnerová, Darina Voleková, Adriana Reptová, Martin Štrbka

Jazyková korektúra: Darina Voleková

Grafická úprava: Anna Koláriková

Ilustrácie: Štefan Jančík

Adresa redakcie: Radničné námestie 9, 821 05 Bratislava

e-mail: redakcia.fajauka@gmail.com

Internet: www.ssb.sk

ISSN: 2644-593X

Fotka na prednej strane obálky: Spoločná fotka pri pamätníku padlých vojakov v Podeme, 2023

Milí krajanovia,

prihovám sa vám takto pred letom prostredníctvom časopisu Fajauka a som vďačná za vašu priazeň a záujem nielen o časopis, ale aj kultúru našich predkov. Svedčí o tom účasť vás krajanov, členov i nečlenov Spolku na akciách a podujatiach, ktoré pre vás organizujeme. Snažíme sa zaujať všetky generácie, aby si každý vybral to, čo sa mu páči. Som rada, že môžeme v našich radoch privítať nových členov Spolku - Jaroslavu Gajdošovú a Palka Klátika.

Začína nám teda leto, prázdniny, oddych pre rodičov aj deti. V lete podujatia neorganizujeme práve z dôvodov dovoleniek, ale na jeseň sa môžete tešiť na tradičné stretnutie krajanov, ktoré bude 21. októbra v priestoroch Domu kultúry Vajnory. Ale vráťme sa ešte predsa len na obdobie od apríla do júla, ktoré bolo plné zážitkov. Postaral sa nám o to zájazd do rodných dedín s návštevou Kovačice a Padiny. Zájazd sme venovali 100. výročiu príchodu prvej učiteľky Márie Matějovskej do Bulharska. Dočítať sa môžete o tom hneď v dvoch článkoch.

Tejto výnimočnej udalosti sme venovali aj IV. ročník literárnej súťaže Dolnozemskej zlaté pero, ktoré ako Spolok organizujeme. O podujatí sa dočítate v jesennom čísle 3/2023, keďže sa nám do Fajauky 2/2023 viac nateraz nezmestilo. Uvádzame zatiaľ výsledky i víťazné práce. Ďakujem všetkým, ktorí sa do súťaže zapojili. Aj keď sa niektorí neumiestnili, je dôležité, aby v tvorbe pokračovali a naďalej zachovávali slovenský jazyk na Dolnej zemi. Ďakujem porotcom súťaže - predsedovi Mirkovi Demákovi a členom - Zlatke Matlákovaj a Paľkovi Tomašovičovi za ich ochotu a profesionálny prístup k prácam aj celej myšlienke súťaže.

V tomto čísle si pripomíname 85. výročie úmrtia evanjelického farára Theodora Bálena. Článok sme mohli uvereniť vďaka pravnučke Ive Dejovej, ktorá ochotne text prekontrolovala a doplnila údaje, o ktorých sa v iných publikáciách nedá dočítať. Ďakujeme aj za vzácny fotodokumentálny materiál.

Veľmi zaujímavý je aj článok profesora Botíka o gregách, pri ktorom si iste spomeniete na stráženie bostanu. Ja si spomínam, ako mi o tom rozprávala moja babička Anna Ferková rod. Kováčová.

Verím, že si nájdete články, ktoré vás zaujmú, inšpirujú, zaspomínate si pri nich a možno aj niečo sami napíšete tak, ako to urobila pani Bokníková. Ďakujeme za príspevok!

V tomto čísle vám predstavujeme prostredníctvom rozhovoru novú členku Výboru Spolku Slovákov z Bulharska - Zuzku Tichú rod. Mičudovú. Určite ju všetci dobre poznáte z turnajov v hre Tabla, kde viackrát získala putovný pohár. V ďalšom čísle vyspovedáme druhú novú členku - Marianu Kráľovičovú, rod. Kubovičovú.

Sezónu podujatí sme zakončili opäť výletom loďou, tentokrát sme sa vybrali do Hainburgu. Pripojili sa k nám aj nové tváre, nové rodiny. V tejto milej tradícii budeme pokračovať. Do začiatku letných prázdnin sme stihli predsa len ešte nové podujatie - turistiku. Viac opäť v jesennom čísle Fajauky.

Milí krajanovia, prajem vám krásne leto plné oddychu a nových zážitkov, plné stretnutí s rodinou a vydarené dovolenky. Nech do nového školského i pracovného roku naberieme dostatok síl. Členom Výboru ďakujem za usilovnú prácu, pomoc pri organizácii podujatí a konštruktívne dialógy počas našich pravidelných zasadnutí.

Rozhovor so Zuzkou Tichou, rod. Mičudovou

Novou členkou Výboru Spolku Slovákov z Bulharska

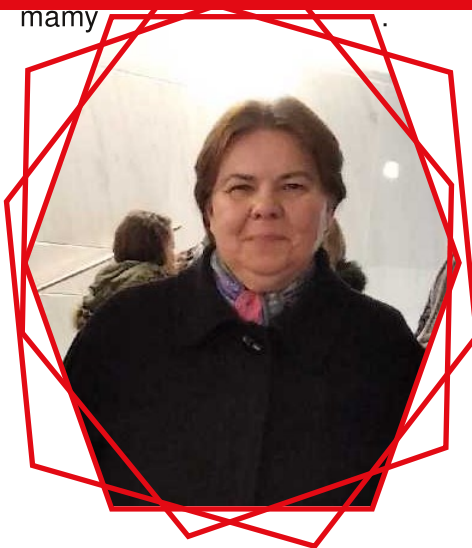
mamy

Zuzka, si nová členka Výboru. Predstav sa našim čitateľom a prezrad', aké máš prepojenie so Slovákami z Bulharsku.

Narodila som sa v roku 1967 rodičom Dominikovi a Lýdii Mičudovcom. Otec pochádza z Čičman a mama sa narodila v Gornej Mitropoliji ako Sýkorová. Na začiatku 50-tych rokov minulého storočia spolu s rodičmi - Pavol a Alžbeta a bratmi Pavlom a Jánom sa presťahovali z Gornej Mitropolije na Slovensko a ostali v Moste pri Bratislave, nakoľko tu už žili niektorí ich príbuzní.

Máš spomienku na svojich starých rodičov?

Moji starí rodičia boli spriaznení so zemou a čo si pamätám, pestovali hlavne zeleninu, ktorú potom chodil starý otec predávať na trh v Ružinove. Babka bola rodená Samporová a jej príbuzní sa presťahovali z Bulharska do Trnavy. Dedko mal päť sestier, ktoré tiež prišli na Slovensko, jednou z nich bola aj Zuzana Koláriková, takže som vlastne príbuzná našej predsedníčky Ing. Katky Koňarikovej, PhD., nakoľko jej otec je bratrancom mojej

Prezrad' nám, čo si vyštudovala a kde pôsobíš?

Vyštudovala som strednú odbornú školu stavebnú v Bratislave, odbor geodézia a diaľkovo som úspešne zvládla štúdium na vysokej škole odbor správne právo, ktoré som ukončila titulom bakalár. Odboru, ktorý som vyštudovala, sa stále venujem a pracujem v štátnej správe na katastri v Bratislave.

Predstav nám svoju rodinu, deti. Často ťa vídavame na našich podujatiach s vnúčatkami.

Mám dve dospelé deti, syna Paľka a dcéru Zuzanu. V roku 2004 som prišla o najmladšieho 15 ročného syna Ivka, ktorý tragicky zahynul – zachytil ho vlak. Dnes mi robia radosť hlavne synove deti – vnuci sedemročný Martinko a päťročný Mirko.

Aké máš záľuby, čo ťa najviac naplína?

Mám veľmi rada históriu, filmy, turistiku, ktorú však vzhľadom na pohybové problémy musím obmedzovať. Mám rada aj svoju prácu, pri ktorej tiež tak trochu nahliadam do histórie – evidencie nehnuteľností.

So synom a vnúčatkami na výlete loďou do Hainburgu, máj 2023

Medzi našimi krajanmi si známa ako skvelá „tablistka“ a držiteľka niekoľkých prvých miest. Kde si sa naučila hrať tabľa?

Hra s tabľou bola v maminej rodine veľmi obľúbená, z Bulharska si priniesli hracie dosky a postupne sa ju naučil hrať aj môj otec. Nakoľko mám rada číselné hry,

naučila som sa hrať tablo aj ja s prispáním hlavne mojich rodičov, ktorí neskôr zasvätili do tejto hry aj môjho syna Paľka, z ktorého sa stal veľmi dobrý hráč. Nakoľko bývam sama, tak si občas zahrám s rodičmi tablo, keď ich navštívim. Pri table je dôležitá pozornosť, nakoľko ide o hru s číslami a správnymi ťahmi na hracej doske a taktiež ide aj o šťastie v hode s kockami, aby padali také čísla ktoré sú práve vhodné.

Rodičia Lydka Mičudová rod. Sýkorová a Dominik Mičuda s pravnúčikmi

prispem svojou pomocou pri organizovaní alebo konaní spoločných akcií Spolku.

Čo ťa zo života Slovákov z Bulharska najviac fascinuje, čo si ceníš a ako vnímaš život svojich predkov na Dolnej zemi?

Na Slovákoch z Bulharska si najviac cením to, že si zachovali svoje tradície – recepty jedál bulharskej kuchyne, spojitosť s prírodou pestovaním rastlín, dobrosrdečnosťou. Život predkov na Dolnej zemi určite

Ako vnímaš Spolok Slovákov z Bulharska? Kedy si ho prvýkrát začala evidovať ako krajskú komunitu? Viedli ťa k tomu rodičia?

O tom, že existuje Spolok Slovákov z Bulharska som sa dozvedela v súvislosti s hrou tablo, keď ma rodičia prihlásili do súťaže, a neviem či som aj nevyhrala, ale na presný rok si už nepamätám. Následne, keď som mohla, tak som sa zúčastňovala spoločenských akcií konaných

Spolkom spolu s rodičmi. Určite je obohacujúce stretávať a spoznávať nových ľudí, ktorých spája minulosť ich predkov, a preto rada podporujem a zúčastňujem sa na činnosti Spolku.

Zľava: Zuzka Tichá, mama Lydka Mičudová, rod. Sýkorová a Paľko Tichý. Turnaj v hre Tabla 2020

V čom vidíš prínos činnosti Spolku, ako vnímaš jeho smerovanie a aké myšlienky prinesieš?

Myslím si, že je dôležité vedieť, aké máme korene a svojou existenciou Spolok veľkou mierou prispieva tomuto poznaniu ako pre potomkov Slovákov z Bulharska tak aj pre verejnosť, napríklad vydávaním časopisu a iných literárnych tlačív, alebo aj vydávaním hudobných nosičov. Nie som ambiciózna, ale rada pomôžem a poradím s vecami, ktorým rozumiem, alebo sa trochu vyznám a samozrejme, že

nebol ľahký, nakoľko žili v nie veľmi vyspelých podmienkach, ale aj tak dokázali prežiť v dostatku a pohode. Myslím si, že sa nedá porovnávať dnešný život na Slovensku so životom pred 70 rokmi v Bulharsku.

S dcérou Zuzkou, divadlo Aréna, máj 2023

- Katka -

ZO ŽIVOTA SPODKU JUBILANTI / OSLÁVENCI

V mene Spolku Slovákov z Bulharska prajeme všetko najlepšie

Imrich Antalík 27. 5. 1948	Michal Hruška 16. 4. 1944	Mária Markušová 16. 6. 1940
Cvetana Kučerková rod. Antalíková 8. 4. 1976	Žofia Ilievová rod. Hrušková 30. 5. 1944	Pavol Melich 29. 6. 1940
Anna Borovanová rod. Supeková 2. 4. 1941	Katarína Chvostálová rod. Vaňová 17. 5. 1931	Anna Melicharková rod. Vršková 20. 6. 1948
Ľudmila Bokníková 15. 6. 1946	Michal Jančík 3. - 4. 4. 1943	Drahomíra Mesárošová rod. Lovciová 22. 6. 1945
Michal Červenák 17. 6. 1953	Anna Jančíková rod. Osičková 8. 4. 1948	Dominik Mičuda 6. 5. 1941
Pavol Červenák 4. 4. 1969	Vladimír Jánošík 23. 5. 1958	Martin Mikuláš 8. 5. 1932
Diana Dobšovičová rod. Vagová 9. 5. 1961	Zdeňka Januřková rod. Vagová 27. 4. 1951	Libuša Mikulášová 8. 4. 1945
Božena Drahošová rod. Vršková 17. 6. 1953	Pavel Klátik 14. 4. 1961	Milena Ozábalová rod. Marečková 2. 5. 1953
Sladina Dubová rod. Vagová 27. 6. 1952	Zuzana Kobzová 1. 5. 1959	Emília Pavelková rod. Mikulášová 5. 5. 1948
Milena Dudeková rod. Pataková 10. 6. 1961	Pavel Koňarik 20. 5. 1977	Liliana Precehtelová rod. Rusnáková 18. 4. 1950
Mária Fuchsová rod. Mrenicová 25. 6. 1951	Zuzana Kováčová 24. 4. 1951	Lýdia Redlerová 20. 6. 1947
Jaroslava Gajdošová 26. 4. 1957	Ľudmila Kozmelová 1. 4. 1957	Kateřina Šilarová rod. Vagová 16. 4. 1940
Štefan Grof 16. 4. 1940	Anna Lavrovičová rod. Kopiczková 20. 4. 1940	Pavol Vago 6. 4. 1958
Mária Haitová rod. Hrušková 3. 5. 1940	Zdenka Lavrovičová rod. Rybová 5. 5. 1946	Anna Valachovičová rod. Markušová 16. 5. 1950
Zuzana Harmanová 5. 4. 1964	Michal Ljubov 22. 5. 1940	Martin Záhorec 23. 5. 1948
Zuzana Hrivnáková rod. Marčeková 26. 6. 1948		

Na výlete za Slováckmi

V prvej dekáde mája nastalo v niektorých domácnostiach horúčkavité balenie. Všetci zbalení sa stretli v autobuse krásnej svetlomodrej farby, ktorý začína svoju vyše 2000 km púť pred stanicou v Trnave. Naložili sa kufre, usadili cestujúci a nasledujúca zastávka bola tradične Bratislava. Keď už nastúpili všetci zúčastnení, nič nebránilo vyraziť v ústrety dobrodružstvu. A že to bolo dobrodružstvo, na tom sme sa na záver zhodli všetci. Ved' posúďte sami.

Po prechode maďarskými hranicami sa rozprúdila družná nálada. Vznikol taký mobilný bufetový stôl. Ponúkalo sa napečené aj vypálené. Doslova. Domáce koláče a pagáčiky rozvoňali celý autobus. A aby sa z pusu neprášilo, tak sa degustovalo

ozaj hocičo. Od domáceho, až po kúpený alkohol. Ale nikto nebol opitý, všetko výlučne proti morskej-autobusovej chorobe.

Bolo pred nami niekoľko stoviek kilometrov do srbskej obce, menom Kovačica. Medzitým sme absolvovali povinnú zastávku na hraniciach, kde sme v tichosti obdivovali PROMPTNÚ prácu pánov colníkov a posúvali autobus tempom slimáka záhradného. Keď sme sa už konečne pohli z hraníc, bolo pred nami ešte 2,5 hod. cesty. Prvá naša zastávka bola Padina. Ešte sediac v autobuse sme neverili vlastným očiam, že vidíme slovenské nápisy. Po návšteve cintorína a evanjelického kostola sa presúvame do Kovačice. Tu budeme aj nocovať. Po ceste sa k nám pridala Paľko Baláž, ktorý nám robil sprievodcu.

Odprevadil nás k miestnej reštaurácii, kde čakalo občerstvenie a neskutočný program. 13 hodín v autobuse bolo náročných hlavne pre našich najstarších výletníkov, ale rezké pesničky, dobré jedlo a orosené pivečko urobili svoje. Všetci sme sa dobre bavili do neskorých nočných hodín.

Neskôr sme sa presunuli do slovenských rodín, kde nás prichýlili na nocľah. Ráno sme sa zhodli, že sme sa vyspali lepšie ako doma.

Po výdatných raňajkách nasledovala prehliadka Kovačice. Bolo zaujímavé podchvíľou počuť slovenčinu. Bolo nám vysvetlené, že tu žije veľmi veľa Slovákov. Návšteva kostola bola okorenená výstupom na kostolnú vežu. Tu sme sa dozvedeli o jednej tradícii, ktorá sa dodržiava vždy na Silvestra, o polnoci. Štyria ľudia, zo

štyroch okien, na štyri svetové strany recitujú a spievajú krásne slová.

V Kovačici majú slovenskú škôlku a aj školu. Milé stretnutie, detičky sa vôbec nehanbili a s radosťou nám recitovali. Tu v tejto obci majú ešte jedno prekvapenie, v podobe pána Nemčeka, Slováka, ktorý vyrába husle do celého sveta. Prednáška z jeho úst bola veľmi pútavá, málokto vie ako vzniká tento kúzelný hudobný nástroj.

Deň strávený v Kovačici ubehol ako voda. Keď sme večer nasadali do autobusu vo dvore Paľka Baláža, akosi sa nikomu nechcelo odísť. Svojim milým hosťom sme venovali darčeky, ktoré budú pripomínať našu návštevu. Za sprievodu Paľkovej harmoniky sme si poslednýkrát zaspievali a pomaly sa presunuli do autobusu. Veru dojmavé stretnutie aj lúčenie. Čakala nás nočná jazda do Bulharska. náš cieľ....mesto Pleven. 7. najväčšie v Bulharsku. Nie je veľa informácií na internete, ale skutočnosť nás príjemne šokovala. Je to veľké, moderné mesto, ktorého stred tvorí jedna obrovská fontána, ktorá vo večerných hodinách hýri všetkými farbami. Nádherné!!

Keď sme sa ubytovali, padol návrh na vojenské múzeum Panorama. Je venované protitureckým bojom, ktoré trvali dlhé roky. Sprievodcom bol mladý pán, môj menovec, Červenák. Slová, ktorými opisoval túto časť histórie, boli veľmi pútavé, okrajovo sa dotýkali aj našej histórie. Keď sme však zbadali hlavnú sálu a tam obraz v rozsahu 360 stupňov, áno bol dookola celej miestnosti. Spodnú časť tvorili hmotné predmety, ktoré plynulo prechádzali do obrazu na stene. Geniálne!!

Naša cesta za krajami začala v dedinke Podem, starší názov Mrtvica. Starosta nás privítal pitou a soľou. Bolo to veľmi milé. Po

úvodných slovách a občerstvení nás sprevádzal po dedine, zavítali sme do slovenského kostola, potichu nakukli do škôlky. Na zarastenom cintoríne sa nám podarilo nájsť dva hroby, ktoré s určitosťou parili Slovákom. V dedinke Brašljanica sa všetko zopakovalo. Všade nás vítali, ako vzácných hostí. Aj tu nás miestny starosta sprevádzal po dedinke, zastavili sme sa aj v škôlke, kde sme deťom doniesli pár sladkostí. Videli sme aj slovenskú školu, kde je momentálne zdravotné stredisko. Na cintorín sa vybrali len tí zdatnejší, ale neboli úspešní, nenašli hroby našich predkov.

Na druhý deň nás čakala pozvánka do Gornej Mitropolije na oslavy 100-ho výročia od príchodu slovenskej učiteľky Márie Matějovskej do Bulharska a zároveň 100-ho výročia založenia Komunitného centra. Starostka si nás tiež uctila pitou a soľou. Začal veľmi bohatý kultúrny program, ktorého sa zúčastnil aj veľvyslanec SR v Bulharsku, pán Vasil Grivna. Prekvapenie v podobe slovenského tanca zanechalo zimomriavky u každého z nás. Potom nasledovala prechádzka dedinou a pátranie po domoch našich predkov. Na chodbe kultúrneho domu boli vystavené čierno-biele fotky našich krajanov. Keď som si pod nimi v azbuke prečítala mená: Červenák, Červenákova...mala som zmiešané pocity. Čo keď zrovna títo sú moja rodina? Nie je to vylúčené.

Nedeľa. Posledný deň, posledná dedinka, posledné stretnutia. Vojvodovo. Pre mňa a moju sestru Mariku Kubovičovú je to srdcová záležitosť. Tu sa narodil náš otec, Peter Červeňák. Spolu s nami sa na tento čarovný koniec tešila aj naša teta, Mária Dobišková, ktorá sa tu tiež narodila. Plní očakávania vystupujeme poslednýkrát z nášho

autobusu. Kúzelná dedinka, samá zeleň, malé domčeky. Pristupuje k nám pani starostka, milá, veľmi charizmatická pani. Každého osobne víta vo svojej dedine. Na nás už čaká rodina, ktorá tu dodnes žije. Dafinka a Darinka. Zvítali sme sa so slzami v očiach. Vykročili sme všetci na prechádzku dedinkou. Všade krásne upravené záhrady, usmievaví ľudia. Zrazu sa otvorí bránka na jednom dome a drobná ženička o paličke sa nám prihovorí slovami, ktorým rozumieme. Zostávame stáť, dávame sa s ňou do reči. Naša rodina nás sprevádza po uliciach. Zastavili sme sa aj na miestnom cintoríne. Tam sme v dojatí stáli niekoľko minút. Pre našu tetu Máriu to bolo obzvlášť dojmavé, keď po rokoch videla hrob svojich starých rodičov. My tri sme išli so svojou rodinou stráviť aspoň pár minút v ich spoločnosti. Ostatní pokračovali v prehliadke. Videli sme budovu českej školy, ktorú síce už nahlodal zub času, ale stále ešte stojí. Nakoniec ešte chutné občerstvenie v miestnej reštaurácii. Pomaly ale isto prichádza čas rozlúčky. Posledné kroky po bulharskej pôde, posledné kroky po zemi, kde kráčali naši rodičia a starí rodičia. Veru, veru, bola to rozlúčka vo veľkom štýle. Žiadne oko neostalo suché. Aj našim vodičom sa leskli slzy v očiach.

Keď sme sa usadili v autobuse, zostalo na pár minút ticho. Každý si uvedomoval, že ideme DOMOV, aj keď náš imaginárny domov práve opúšťame. Veľmi zvláštny pocit pre každého z nás.

Ale zhodli sme sa na tom, že tieto uplynulé hodiny a dni, kilometre v autobuse nám dali niečo vzácné. To, že sme tak jedinečný národ, Slováci, že si vieme to svoje Slovensko vytvoriť aj tisíce kilometrov od toho, čo leží v srdci Európy.

BOLI SME

V dňoch **16. - 17. marca** sme sa zúčastnili medzinárodnej konferencie v Nadlaku s témou **Združenia, spolky, organizácie a inštitúcie dolnozemsých Slovákov**. Na konferencii sme vystúpili s príspevkom o Spolku Slovákov z Bulharska. V rámci konferencie sa udeľovala aj cena Ondreja Štefanka, ktorú tento rok získali Dr. Katarína Mária Orbánová z Rumunska za príspevok k rozvoju, organizovaniu a diverzifikovaniu kultúrneho života a spolkovéj činnosti v slovenskom zahraničnom svete a PhDr. Mojmir Benža, PHD. zo Slovenska za príspevok k rozvoju a propagácii slovenskej literatúry tvorenej v slovenskom zahraničnom svete.

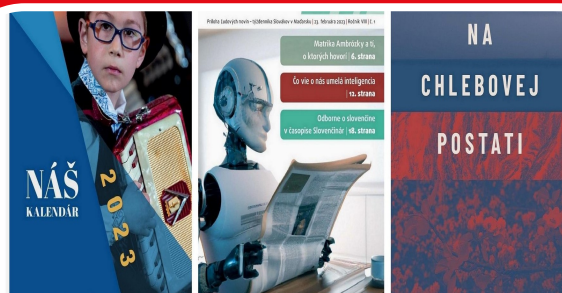

Dňa **18. marca** sa konalo Valné zhromaždenie Spolku Slovákov z Bulharska. Príviteli sme na ňom vzácných hostí - predsedníčku Spolku Slovákov z Maďarska Evu Kmeťovú, predsedu Spolku Slovákov z Juhoslávie Samuela Jovankoviča a Spolku Slovákov z Rumunska Rudka Hajduka i Kristínu Kottrovú z Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí a predsedu Združenia genealogického výskumu dolnozemsých Slovákov Ľubomíra Kmeťa.

Ďalšie Valné zhromaždenie sa bude konať o rok v marci, na ktoré pozývam všetkých členov Spolku.

Dňa **14. apríla** sme sa zúčastnili prezentácie knižnej a publicistickej tvorby v UKB Slovákov v Maďarsku. Usporiadateľmi boli nezisková verejnoprospešná spoločnosť SlovakUm, Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku (CSSM). Slováci v Maďarsku nepretržite, teda aj v posledných desaťročiach a rokoch, vydávajú nielen svoj týždenník, ale aj obľúbené ročenky a celý rad knižných publikácií, o ktoré je primeraný záujem aj na Slovensku. O publikáciách informovala predsedníčka CSSM Alžbeta Hollerová Račková, šéfredaktorka Ľudových novín Eva Fábíánová, konateľ spoločnosti SlovakUm Imrich Fuhl a redaktor Bence Püski-Liker, ktorý zalistuje aj v ročenke Čabiansky kalendár 2023.

POZVÁNKA

Nezisková verejnoprospešná spoločnosť SlovakUm, Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku a Univerzitná knižnica v Bratislave usporiadajú **14. apríla 2023 o 16:30 hodine v prednáškovej sále UKB** (Bratislava, Ventúrska 11) prezentáciu knižnej a publicistickej tvorby,

Dňa **20. apríla** sa konala prednáška v Mestskej knižnici v Bratislave z cyklu Podvečery Združenia Spolkov dolnozemsých Slovákov. Prednášajúci nám predstavili knižné publikácie - Matrika Slovenkého Komlóša, Matrika Ambrózky a čriepky zo života dolnozemskeho farára ECAV Michala Francisciho.

Dňa **23. apríla** sme sa v Bulharskom kultúrnom inštitúte zúčastnili koncertu pod názvom Zaostrené na violu. Komorný koncert bol súčasťou osláv 30. výročia nadviazania diplomatických vzťahov medzi Bulharskou republikou a Slovenskou republikou a konal sa pod záštitou J.E. mimoriadneho a splnomocneného veľvyslanca Bulharskej republiky pána Vasila Petkova.

Slávny skladateľ a dirigent Konstantin Ilievski a violončelista Vojtech Botoš predniesli diela na klavíri a viole. V sále BKI zaznela hudba Schumanna a Brahmsa, ale aj diela Konstantina Ilievského a mladého skladateľa a basgitaristu Adama Hudeca, ktorý sa koncertu tiež zúčastnil.

Dňa **25. apríla** sme sa stretli na Úrade vlády s poradkyňou premiéra Ivetou Galbavou. Hovorili sme o novom zámere Spolku Slovákov z Bulharska - záchrane kultúrneho dedičstva - revitalizácii cintorínov Gornej Mitropoliji, Podeme, Brašljanici a Vojvodove.

S rokovaniami sme pokračovali s veľvyslancom Slovenskej republiky v Sofii počas našej návštevy Bulharska a verím, že sa nám podarí naše ciele realizovať. Ďalším krokom bude vypracovať podrobný projekt a snažiť sa získať finančnú podporu. Verím, že sa nám to podarí, z úcty k našim koreňom.

Dňa **29. apríla** sme sa zúčastnili tvorivej práce v keramických dielňach LADON na Nevädzovej ulici v Bratislave.

Vytvárali sme hrnčeky na kávu a tanieriky na ovocie. Pani riaditeľka nám vyšla v ústrety a pripravili pre nás motív kvietkov z našej výšivky, aby sme si ním vyzdobili výrobky. Práca trvala 4 hodiny a boli sme naozaj unavení. Ale nálada bola skvelá, zapojili sa najmladší i starší krajanovia. Počas rozhovoru sa tak aj naše deti mohli dozvedieť čo-to o živote v Bulharsku, na ktorý sme si spomínali.

Dňa **17. mája** sa konala prednáška v Mestskej knižnici v Bratislave z cyklu Podvečery Združenia Spolkov dolnozemskej Slovákov.

Prednášajúca Katarína Koňariková nám predstavila Spolok Slovákov z Bulharska z jeho historického i súčasného pohľadu.

Dňa **20. mája** sme dokončili naše keramické práce v ateliéri LADON na Nevädzovej ulici v Bratislave. Čakalo nás už len glazovanie a šup do pece. Navštívila nás aj televízia Ružinov, ktorá príspevok odvysielala dňa 7. 6. 2023 v správach TV Ružinov. Ďakujem za účasť deťom - Damiánkovi, Veronike, Matúškovi a Helenke a dospelým - Aleksadre Tomovej, Aničke Tutičovej, Martinovi Bobovnickému.

Dňa **21. mája** sa konala prvá spevácka skúška k nášmu plánovanému novému CD - *Už kohútke spievajú*. Mirka Záhumenská a Ján Kružliak si vypočuli deti, ktoré sa zapoja do nahrávania, rovnako aj straších krajanov. Ďakujeme Jankovi Jančíkovi za konzultácie melódii k piesňam. Na novom CD by mali spolupracovať okrem už spomenutých aj ľudová hudba Andreja Záhorca. Verím, že sa nám podarí získať dotáciu na tento krásny projekt a už teraz sa teším sa tvorivú spoluprácu.

Dňa **22. mája** sme navštívili divadlo Aréna a pozreli si novú komédiu *Je dôležité mať Filipa*. Ide o konverzačnú komédiu s prvkami satiry a majstrovskými dialógmi plnými irónie, sarkazmu, paradoxov a aforizmov, ktorá sa v divadlách po celom svete teší obrovskému úspechu. Zrejme preto sa dočkala aj niekoľkých filmových spracovaní. Tí skôr narodení, si ju pamätajú ako československú televíznu inscenáciu z roku 1979; v roku 2002 ožila na filmovom plátne s Colinom Firthom, Rupertom Everettom, Reese Witherspoon či Judi Dench.

Dňa **28. mája** sme boli na výlete loďou do Hainburgu. Zúčastnilo sa na ňom 11 seniorov, 12 detí a 18 dospelých. Počas 5 hodinovej prestávky sme mali možnosť pozrieť si v Hainburgu nielen krásne historické centrum mesta, ale aj stredoveké slávnosti, ktoré sa tam práve vtedy konali.

Kapitán lode Róbert Neuschl dovolil deťom pozrieť si komando a niektoré sa odvážili i kormidlovať.

ZÁJAZD DO BULHARSKA

V dňoch **9. - 15. mája** sme organizovali zájazd do do Bulharska, pri príležitosti 100. výročia príchodu prvej učiteľky do Gornej Mitropolije Márie Matějovskej.

Rozhodli sme sa ísť po stopách našich predkov, a preto sme sa zastavili v Kovačici a Padine, kde nám Paľko Baláž, predseda MOMS Kovačica a zakladateľ Memoriálneho strediska Dr. Janka Bulíka, pripravil krásny, bohatý program.

Najprv sme v Padine navštívili miestny cintorín a potom sme sa presunuli do evanjelického kostola, o ktorom nám porozprával senior banátsky Sladjan Daniel Srdić. Z kostola sme prešli do Etno domčeka Ženského spolku Padina, ktorý je vo zvonárskom dome cirkevného zboru Padina.

Iniciátori slovenského etnického domu so skupinou občanov boli práve členky združenia žien. Na počesť 200 rokov osídlenia Padiny domček zariadili autentickými exponátmi z 19. storočia, aby ukázali širokej verejnosti, ako to v domácnosti kedysi vyzeralo. Vo vstupnej miestnosti si môžete pozrieť históriu Padiny s originálnymi starými fotografiami. Vybavené sú aj obývacia izba a spálňa, rovnako ako aj malá kuchyňa.

Toto zariadenie je tiež k dispozícii návštevníkom s primeraným vysvetlením minulého života a práce ľudí v Padine.

Z Padiny sme sa presunuli do Kovačice, kde nás čakalo občerstvenie a večer plný slovenských pesničiek v podaní speváčok Memoriálneho strediska. Na harmonike zahral aj Paľko Baláž. Tvrdeniam, že harmoniku nedržal v ruke roky, sme po prvých tónoch prestali veriť a priali si, aby tento večer trval čo možno najdlhšie.

Na druhý deň nás čakala prehliadka Kovačice, na ktorej nás okrem Paľka Baláža sprevádzal aj právnik Pavel Jonáš - Lero. Začali sme návštevou škôlky a pokračovali Základnou školou Mladé pokolenia. V knižnici sme mali možnosť pozrieť si krátky šesťminútový LipDub film, ktorý získal prvú cenu Filmového festivalu KREF. Film je vyrobený v podobe jednej kontinuálnej nahrávky, ktorá bola v jednom kuse nahratá v učebniach a ostatných miestnostiach v škole a slúži na prezentáciu školy.

Je dostupný na:

<https://hl.rs/skolsky-oskar-pre-film-zs-v-kovacici/>

Zo školy sme sa presunuli do kovačického evanjelického kostola, kde nás privítal farár Martin Bajza a porozprával o histórii kostola, ktorý bol postavený v roku 1828. Z historického hľadiska je pre Kovačicu významný rok 1784, keď bol zaznamenaný príchod prvých Slovákov na Dolnú zem. Obec založili obyvatelia, pôvodom Slováci, s povolením od vrchnosti uhorského štátu. Keďže obec patrila vtedy ešte Uhorsku, bola pomenovaná po Jozefovi Antalovi – veľkom uhorskom princovi – a volala sa Antalfalva. Taktiež sme sa niečo dozvedeli aj o koreňoch jednotlivých rodín. Pán farár nám ochotne podľa priezviska hovoril, kam sa spomínaná rodina presťahovala, prípadne odkiaľ zo Slovenska z najväčšou pravdepodobnosťou pochádza. Paľko Baláž nás potom zobral do samotnej veže kostola, kde sme si mohli pozrieť zvony a dokonca nám dovolil nastaviť kostolné hodiny, samozrejme pod jeho odborným dohľadom. Zaujala nás aj skutočná historka o Anne v obloku, ktorú si môžete prečítať v knihe *máško*, venovanej pamiatke na herca, režiséra, umelca a priateľa Tomáša Hriešika. Knihu srdečne venoval do knižnice Spolku Paľko Baláž.

Medzitým nám svoju pozornosť venovala aj televízia RTVOK. Redaktor Janko Špringel' ochotne urobil rozhovor s pani Kristínou Kottrovou z Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí ako aj s predsedníčkou Spolku Slovákov z Bulharska Katkou Koňarikovou.

Z kostolnej veže sme sa pobrali do Ženského Spolku. Napriek tomu, že sa náš program značne pretiahol a do Spolku sme prišli s veľkým meškaním, privítali nás naozaj srdečne a ochotne porozprávali o svojej výnimočnej činnosti. Dokonca si niektoré krajanke kúpili blúzky vyšívané kovačickým vzorom. Obdivovali sme výstavu krojov, rôzne výšivky a textílie, ale i staré krosná a voňavé perničky. Program sme mali skutočne bohatý a zo Spolku žien sme sa ponáhľali do galérie insitného umenia. Kovačica je malým mestečkom na geografickej mape sveta, ale na mape insitného umenia má rozmery metropoly. Takéto postavenie vo svete insitného maliarstva získala práve vďaka svojim maliarom, ktorí tvoria a spoločne vystavujú svoje práce už 65 rokov. Za rok vzniku insitného maliarstva v Kovačici sa považuje rok 1939, keď bez akýchkoľvek vedomostí o akademickej kompozícii obrazov začali maľovať Martin Paluška a Ján Sokol. Neskôr sa k nim pripojili dnes už vo svete insitného umenia známe mená, akými sú Michal Bíreš, Vladimír Boboš, Martin Jonáš a Ján Kňazovic. V tom čase tematika ich obrazov bola príliš netypická pre Banát – znázorňovali gondoly, romantické kaštiele, africké zvieratá... Až roku 1953, po rozhovoroch s akademickým maliarom Stojanom Trumičom z Pančeva, tunajší zakladatelia insity začali na svojich dielach znázorňovať to, čo pozorovali, dýchali, cítili... Po návšteve galérie nás čakal vo svojej dielni pán Ján Nemček, výrobca huslí. Výrobou huslí sa začal zaoberať bez remeselníckeho školenia pred viac než tromi desaťročiami. V Belehrade dokončil strednú hudobnú školu, následne sa venoval pedagogickej činnosti v jeho rodnej Kovačici, aby sa potom venoval výrobe huslí. V jeho dielni sme sa dozvedeli, aké sú rozdiely medzi jednotlivými kusmi dreva a ktoré je najvhodnejšie na výrobu huslí, prezradil nám, ako sa skúša pomocou kovovej tyčky správny tón a predviedol hru na najmenších husliach, ktoré vyhotovil pre svoju niekoľko mesačnú vnučku. Návšteva pána Nemčeka bola jedna z najkrajších zážitkov v Kovačici.

Čakal nás ešte miestny cintorín a rodný dom Janka Bulíka, ktorý sa bude rekonštruovať a stane sa kultúrnym centrom Memoriálneho strediska Janka Bulíka. V Kovačici sme mali čas stretnúť sa s predsedníčkou Národnostnej rady slovenskej národnostnej menšiny (NRSNM) Dušankou Petrákovou, ktorá nás prišla pozdraviť.

Odchod do Plevna sa blížil a nám sa nechcelo rozlúčiť. Pohostinnosť našich krajanov v Kovačici bola dojmavá a úprimná. Venovali nám toľko času a energie, koľko len vládali. Veľká vďaka patrí Paľkovi Balážovi, ktorý ochotne autom vozil našich najstarších krajanov, aby aj oni, napriek tomu, že ich nohy nechceli už poslúchať, videli z Kovačice a Padiny všetko, čo sa len za ten krátky čas vidieť stihlo. Paľkovi sme darovali obraz od nášho krajana Štefana Jančíka a vzácnu publikáciu o krojoch, ktorý nám sponzorsky poskytla pani Gajdošová s rodinou. Pri autobuse sme sa rozlúčili so slovenskou piesňou na perách a v ušiach nám ešte dlho zneli tóny Paľovej harmoniky. **ĎAKUJEME!**

Opúšťame Vojvodinu a pokračujeme do Bulharska.

V skorých ranných hodinách sme dorazili do mesta Pleven, kde sme sa ubytovali v dvoch hoteloch. Napriek únavy z cesty spať sa nám nechcelo a vybrali sme sa na potulky mestom. Poobede sme navštívili regionálne vojenské historické múzeum Panoráma. Sprievodcu múzeom nám robil pán Červenák z Gornej Mitropolije, potomok našich krajanov. Hoci nevedel po slovensky, rozumel nám všetko a my sme mu boli vďační za krásny výklad bulharskej histórie, ktorá sa okrajovo týka aj nás a nášho príchodu do Bulharska v roku 1884.

Podem

Dňa 12. mája navštevujeme Podem známy aj pod starším názvom Mrtvica. Starosta obce Valentin Christov nás srdečne privítal tradičnou pitou a šarenou soľou na námestí pred obštinou. Ku krajanom povedal pár slov, ktoré vyjadrovali úctu k Slovákom, ktorí tu kedysi žili.

V Podeme sme sa pristavili pri pamätníku padlým vojakom. Na pomníku je medzi dvoma bulharskými vojakmi uvedený Mišo M. Mareček (1919 - 1944), náš krajan. K pamätníku sme položili veniec vo farbách slovenskej štátnosti a so slovenskou a bulharskou trikolórou. Nasledovala prechádzka dedinou, ktorou nás ochotne sprevádzal starosta a ukazoval, kde voľakedy stáli slovenské domy. Pomáhala nám pritom mapka z našej Ročenky. Pozreli sme si bývalú budovu slovenskej školy, v ktorej je teraz škôlka. Vchádzali sme do nej potichu, pretože detičky práve spinkali. Pani učiteľky nám aj napriek tomu dovolili nazrieť do učební, v ktorých voľakedy prebiehala slovenská výučba.

Prvým slovenským učiteľom, ktorý prišiel v roku 1928 do Podemu, bol Václav Müller. Spočiatku učil v budove bulharskej školy. Budova slovenskej školy sa začína stavať v roku 1929 a dokončená bola v roku 1934. Hneď vedľa školy sa nachádza slovenský kostol, ktorý nám pán starosta ochotne otvoril. Teraz vykonáva funkciu metodistického kostola, ale stále ostáva v našich srdciach slovenským. Prvý kostol si začali Slováci "nabíjať" v roku 1896 na darovanom pozemku. Tento slúžil do roku 1928, kedy ho poškodilo zemetrasenie. Snaha Slovákov postaviť si nový kostol sa začala ešte za prvej svetovej vojny zbieraním peňazí na pálenie tehál. V roku 1927 bol položený základný kameň a v roku 1934 bol kostol vysvätený. Ako uvádza Michalko v knihe Naši v

Bulharsku:

Slovenský evanjelický kostol v Mrtvici je doteraz najväčší a s vežou.

Poslednou zástavkou v Podeme bol samozrejme cintorín. Miesto, kde ležia naši pradedovia, ostalo po odchode Slovákov opustené. Podarilo sa nám však nájsť náhrobný kameň rodiny Gubíkovej a Jasenských.

Brašljanica

V Brašljanici nás privítal starosta Cvetan Gospodinov, ktorého si pamätáme, keď sme v roku 2019 navštívili naše rodné dediny. Tentokrát sa k nám pripojili aj poslední Slováci žijúci v Brašljanici - pani Havranová a pán Vrška. Žiaľ, po slovensky už nevedia, ale boli sme veľmi radi, že sme sa mohli s nimi vidieť a tí, čo vedeli po bulharsky, aj porozprávať. Srdečne sme sa zvitáli a pustili brašljanickými ulicami. Pán starosta nám ukazoval, kde stáli slovenské domy, tí odvážnejší sa za nimi vybrali skoro až na koniec dediny a cestou späť ich sprevádzal mladý býček. Zastavili sme sa aj pri budove slovenskej školy. Nakoľko je v nej teraz lekárske stredisko, nemali sme možnosť nazrieť dnu. Prvý slovenský učiteľ Jozef Rusko prišiel do Brašljanice v roku 1928. Táto školská budova je postavená zo všetkých dedín ako posledná, napriek tomu, že učiteľ hneď pracuje na započatí stavby. Nedostatok prostriedkov jeho snahy brzdia a stavať sa začína v roku 1936. Nesmeli sme vynechať ani miestnu škôlku, v ktorej nám detičky krásne zatancovali a zaspievali, za čo od nás dostali sladkosti. Poslednou zástavkou bol brašljanický cintorín, ktorý je v trochu náročnejšom teréne, ale nám to nevadilo a snažili sme sa nájsť aspoň jeden slovenský náhrobný kameň, no nepodarilo sa nám to. Kostol v Brašljanici už nestojí, nahliadli sme aspoň do miestneho metodistického kostola.

Základný kameň evanjelického kostola položili

Slováci v roku 1925 a stavba bola dokončená ešte ten istý rok. Prvé bohoslužby boli vykonané 24. decembra 1925. Drevené lavice boli urobené až v roku 1933 a namiesto oltára a kancľa používali len stôl.

Každý z nás si z Brašljanice odniesol niečo iné. Nieкто spomienku na časy, kedy tu bol naposledy, nieкто pocit, že navštívil miesta svojich predkov a nieкто pálené škridle vyrobené ich predkom, majstrom Martinekom.

Gorna Mitropolija

V sobotu 13. mája sme vyrazili na oslavy 100. výročia príchodu prvej učiteľky Márie Matějovskej do Bulharska a 100. výročia založenia Komunitného centra v Gornej Mitropoliji. Starostka Gornej Mitropolije Atanaska Vasileva nás privítala a pozvala na vystúpenie miestnych folklórnych skupín do priestorov komunitného centra, kde sa nachádza divadelná sála. Čakal nás skutočne bohatý program a milým prekvapením bol slovenský tanec, ktorý nacvičili miestni školáci. Medzi vzácnymi hosťami bol veľvyslanec Slovenskej republiky v Sofii Vasil Grivna, zástupca primátora Dolnej Mitropolije Tsetso Andreyski a starosta Podemu Valentin Christov. Mali sme tú česť prihovoriť sa krajanom a pani starostke odovzdať repliku školskej kroniky, ktorú začala písať prvá učiteľka v roku 1923. Po programe sme sa presunuli k budove bývalej slovenskej školy, kde je umiestnená pamätná tabuľa Slovákov, ktorí žili v Bulharsku. Tu sme položili venček vo farbách štátnosti a následne aj k pamätníku padlým vojakom, ktorý sa nachádza pred obecným úradom. S pánom veľvyslancom sme navštívili cintorín v Gornej Mitropoliji, kde sú pochovaní aj Slováci, ktorí žili v dedine a hovorili sme o revitalizácii - záchrane tohto vzácneho kultúrneho dedičstva.

**Lúčime sa krásnymi zážitkami.
Ďakujeme Gorna Mitropolija a
čaká nás Vojvodovo.**

Vojvodovo

Posledná zastávka na našom výlete bolo Vojvodovo.

Dedina, v ktorej žili prevažne Česi, ale aj zopár slovenských rodín. V tejto dedine sme nikdy neboli počas našich zájazdov, a preto sme sa veľmi tešili. Medzi našimi krajanmi bola aj pani Dobišková, ktorá

sa vo Vojvodove narodila a aj takí, ktorých tam čakala rodina blízka či vzdialená. Pani starostka Cvetana Dimitrova nás očakávala spolu s jednou z posledných českých rodín, ktoré vo Vojvodove ešte žili. Povodili nás ulicami, ukázali miesta, kde žili Česi

i Slováci. Prešli sme okolo bývalej budovy českej školy, ktorá je v súčasnosti, žiaľ, prázdna a chátra. Prvý český učiteľ, ktorý prišiel v roku 1926, bol Ján

Findeis. So stavbou školy sa začína s veľkými ťažkosťami až v roku 1930 a otvorená bola v roku 1934. Na začiatok školského roku 1934/1935 prichádza učiteľ Ján Horký.

Ani vo Vojvodove sme nevynechali návštevu cintorína. Našli sme, čo sme hľadali a odchádzame z Bulharska plní zážitkov a s hrejivým pocitom.

Zájazd venovaný 100. výročiu príchodu prvej učiteľky sa skončil, ale naša práca v bádani a zachovávaní kultúry pokračuje, pretože táto práca má nepopierateľný význam.

**Opúšťame Bulharsko
ale
ще се ВИДИМ ОТНОВО.**

Theodor Bálent

*4. decembra 1871 - †14. marec 1938

Evanjelický kňaz, publicista, prekladateľ,
redaktor a kultúrny pracovník.

„*Honores mutant mores.
Pocty menia mravy.*“

85. výročie úmrtia ev. farára Theodora Bálienta

„Za Bálienta oživil sa styky so Sofiou jednak lepším spojením, jednak vôľou a silou Bálientovou.

Bálent sa stal druhým konzulom Slovákov, ktorého pred rokmi zastupoval Zachej.

Stal sa dušou Slovákov a ich predstaviteľom.“

(Ján Michalko, Naši v Bulharsku)

Theodor Bálent sa narodil 4. decembra 1871 ako syn evanjelického farára Štefana Bálienta a Hermíny, rod. Thurzo-Nosickej v Beckove, okr. Trenčín. (Mal sestry Emíliu, Máriu, Hermínu ml. a bratov Gustáva (zomr. mesačný), Pavla, ev. a. v. farára v Beckove a Eugena, prednostu notárskeho úradu v Bratislave.) Ľudovú školu vychodil v Beckove a strednú školu Trenčine. Piatu až ôsmu triedu navštevoval na evanjelickom lýceu v Bratislave, kde dňa 13. júna roku 1890 maturoval. Už v rokoch stredoškolských štúdií dozrelo v ňom rozhodnutie pripraviť sa na náročnú a zodpovednú prácu farára. Teológiu študoval v Bratislave (1890 – 1892/93) a ukončil na univerzite v Erlangene (Nemecko, 1893 – 1895). Dňa 3. júla 1895 bol vysvätený za kňaza vtedajším biskupom Bedrichom Baltíkom. Následne od roku 1895 účinkoval v cirkevnom zbore na Myjave a v Prietrži. Prenasledovanie národovcov doľahlo aj na Bálienta, a tak v roku 1904 bol nútený odísť do Ameriky. Medzi rokmi 1904 až 1910 tam pôsobil vo viacerých cirkevných zboroch - South Sharon, St.Louis a Allegheny.

Sobáš s Máriou Kutlíkovou

Theodor Bálent sa 16. 7. 1901 v Dechtároch oženil s Máriou Kutlíkovou (nar. 27. 3. 1873). Bálientova pravnučka Iva Dejová, rod. Paštrnáková, vypracovala rozsiahlu dizertačnú prácu: *Cyril Kutlík (1869 – 1900) život a dielo*, kde uvádza: „Mária Kutlíková, sestra maliara Cyrila Kutlíka, sa narodila v Křížliciach. Patrila medzi vzdelané ženy – po všeobecnej škole a ročnom pobyte v Nemecku, absolvovala Obchodnú a pokračovacia priemyselnú dievčenskú školu Ženského výrobného spolku českého v Prahe. Počas bratovho liečebného pobytu v tirolskom Arco Varignane (1893 – 1895) mu tu pomáhala ako gazdinka, ale tiež ako model k figurálnym kompozíciám. V roku 1895 sa s rodičmi presťahovala na Liptov do Dechtárov. V Liptovskom Sv. Mikuláši navštevovala s príbuznými Národné slávnosti (1895 – 1898) a bola priateľkou Ľudmily Podjavorinskej. Medzi súrodencami pretrval pekný vzťah a s bratom Cyrilom udržiavala Mária živú korešpondenciu aj po jeho odchode do Srbska (1895). Do Belehradu mu poslala aj košeľu s vlastnoručnou slovanskou výšivkou a vyšívané

**Svadobná fotografia
Márie Kutlíkové a Theodora Bálienta (1901)**

topánky.

S manželom Theodorom Bálentom sa presunula do Prietrže na Slovensku a neskôr do jeho ďalších pôsobísk medzi Slovákov v Amerike a v Bulharsku.“

Vďaka porozumeniu Ivy Debovej a jej významnému dielu, máme možnosť nazrieť do súkromného života Theodora Bálienta a poskytla nám aj dokumentačný materiál vo forme fotografií z rodinného archívu.

Literárna tvorba

Keďže Bálent patril k tým farárom, ktorí svoje poslanie dušpastiera chápali oveľa širšie, veľmi skoro rozšíril svoje pôsobenie aj na iné oblasti. Bol autorom prekladov s rozmanitou tematikou a redaktor cirkevnej tlače. V rokoch 1906-1910 úspešne redigoval prvé ročníky známeho časopisu Svedok (v St. Treator), v rokoch 1907-1908 Slovenský hlásnik (v Clevelande), v roku 1921 časopis Pravda. Prispieval do Svedka, Cirkevných listov, Slovenského východu, Evanjelického kazateľa a Moravského Legionára. Prekladal z latinčiny, angličtiny, nemčiny a maďarčiny (aj beletria a drámy). Venoval sa tiež teórii hudby. V roku 1942 vyšiel Súpis literárnych prác Teodora Bálienta st. (v Banskej Bystrici vydal jeho syn Boris Bálent). Theodor Bálent písal aj pod pseudonymom Lipkin a T. Major.

Pôsobenie v Bulharsku

Po odchode Adama Vereša z Gornej Mitropolije v roku 1909 až do roku 1910 ostávajú slovenské kolónie – Gorna Mitropolija, Podem a Brašljanica bez duchovného vodcu a sú odkázané len na ľudových kazateľov a v náboženských sviatostiach na metodistického farára v Plevne.

Dňa 26. októbra 1910 odchádza Theodor Bálent z USA do Bulharska, kde sa s veľkým nadšením pustil do záslužnej a všestrannej starostlivosti o našich rodákov. Usadil sa v Gornej Mitropoliji a odtiaľ duchovne zaopatruoval slovenských evanjelikov aj v Podeme (vtedy ešte Mrtvica) a Brašljanici. Nadviazal na záslužnú prácu svojho predchodcu Adama Vereša, ktorý sa medzitým stal evanjelickým po nemecky kázucim farárom v Krčedíne. Od jeho príchodu, ako píše Ján Michalko vo svojej publikácii Naši v Bulharsku: „... je v kolóniách živšie, príjemnejšie, teplejšie, slovenskejšie.“ Theodor Bálent, verný svojmu chápaniu posolania evanjelického farára, usiloval sa aj o národné, kultúrne a vzdelanostné povznesenie našich krajanov. „...Okrem duchovných povinností vyučoval žiakov na základnej cirkevnej škole čítanie, písanie a počítanie.“ – uviedol Milan Šišmiš. S nimi tu prežil aj kruté okamihy balkánskych vojen i ťažké následky prvej veľkej vojny. Na zreteli mal aj dobré vzťahy s miestnymi úradmi, ale aj s tými vyššími v Sofii. Jeho starostlivosť o našich rodákov bola natoľko všestranná a intenzívna, že ho právom nazvali „druhým konzulom“ Slovákov v Bulharsku po Samuelovi Zachejovi. Bulharské úrady v Plevne nevedeli si predstaviť Slovákov bez Bálienta a Bálienta bez Slovákov. Bálent sa v Sofii často stretával so Zachejom a s krajanom Martinom Záhorcom. Zachejova dcéra Ľudmila Popová, darovala na radu otca slovenským kolonistom v Gornej Mitropoliji otcovu slovenskú knižnicu. A tak Zachej, Bálent a Záhorec niesli tieto slovenské knihy vo vreciach na pleci z Dolného Dubníka, kde je železničná stanica 6 km vzdialená od Gornej Mitropolije „ako zlato“. Knihy tvorili základ vtedajšej knižnice v slovenskej škole, ako sa môžeme dočítať u Michalka.

Deti Theodora Bálienta a Márie Kutlíkovéj

Theodor Bálent s manželkou Oľgou a jeho deťmi (zl'ava zhora):

**Boris Cyril (1912, Gorna Mitropolija – 1994, Bratislava), knihovník, bibliograf
Theodor Pavel (1909, St. Louis, Mo. – 1934, Lipsko) evanjelický a. v. kňaz
Ján Štefan (1906, Allegheny, Pa. – 1981, Veľký Biel), spisovateľ, knihovník
Mária (1902, Prietrž – 1987, Bratislava), vyd. Hurbanová
Marta (1905, South Sharon, Pa. – 1977, Bratislava), vyd. Pavlíková**

Dňa 19. 2. 1917 v Bulharsku, v Gornej Mitropoliji, predčasne zomiera Bálentova žena Mária na zápal pľúc. Žili spolu 16 rokov a narodilo sa im 7 detí - Mária (1902, Prietrž – 1987, Bratislava), ktorá sa vydala za Konstantína Svetozára Hurbana, vnuka Jozefa Miloslava Hurbana, Marta (1905, South Sharon, Pa. – 1977, Bratislava), vyd. Pavlíková, Ján Štefan (1906, Pittsburgh-Allegheny, Pa. – 1981, Veľký Biel), básnik, knihovník, Theodor Pavol (1909, St. Louis, Mo. – 1934, Lipsko) evanjelický a. v. kňaz a Boris Cyril (1912, Gorna Mitropolija – 1994, Bratislava), knihovedný odborník, bibliograf.

Dcéry Oľga Emília (1911 – 1911) a Anna (1916 – 1917) umreli vo veku 3-4 mesiacov.

Rodinný kronikár Félix Kutlík ml. v Dejinách Kutlíkovcov uviedol, že na Máriu Báilentovú rod. Kutlíkovú „sa pamätám ako na vážnu, príjemnú a milú osobu, o ktorej sa raz, po veľmi mnohých rokoch cirkevníci z Prietrže – kde bol jej muž farárom – zmienili, že „To nebola žena, to bol anjel.“ Theodor Bálent vo výslužbe v 30. r. 20. stor.

neraz kázal pred oltárnym obrazom, na ktorom je zachytená podoba jeho ženy. V ev. a. v. kostole v Novom Meste nad Váhom sa od roku 1894 nachádza oltárny obraz Ajh'ľa, kameň odvalený II. (Noli me tangere), kde pre postavu Márie Magdalény stála modelom svojmu bratovi maliarovi Cyrilovi Kutlíkovi práve Mária neskôr vyd. Báilentová.

Návrat na Slovensko

Plodné účinkovanie Theodora Bálienta „v našich dedinách“ bolo ukončené 4. júla 1919. Naplnila sa jeho dávna túžba vrátiť sa domov na Slovensko a tu v prospech vlasti a cirkvi ďalej pokračovať v započatom diele. Svoje účinkovanie začal v cirkevnom zbore v Ružomberku, kde zotrval 3 mesiace ako výpomocný kazateľ. Dňa 1. augusta 1919 ho povolali za duchovného správcu vojenskej služby do Košíc, kde pôsobil až do roku 1931, keď 1. februára prešiel do výslužby v hodnosti podplukovníka. V Košiciach sa venoval prednáškovej a

kultúrnej činnosti nielen vo vojenskom veliteľstve, ale aj v miestnych kultúrnych a národných spolkoch, zvlášť v miestnom odbore Matice slovenskej. Okrem toho Bálent pracoval ako predseda v miestnom odbore Matice slovenskej a Slovenskej lige. Bol členom Muzeálnej slovenskej spoločnosti.

Sobáš s Oľgou Pavlíkovou

Theodor Bálent sa v Novom meste nad Váhom oženil druhýkrát dňa 14. 2. 1928 a vzal si Oľgu rod. Pavlíkovú (1885 – 1955), skromnú, láskavú, hlboko veriacu evanjeličku. Deti spolu nemali, ale všetky Theodorove deti ju prijali za svoju a vnúčatá ju milovali. Oľgina sestra Ilona bola vydatá za školského inšpektora Karola Treského (ten napísal nekrológ Theodora Bálienta).

Tragické udalosti

„Dňa 1. júla 1933 prichádza na prázdne miesto evanjelického kňaza do Hýb kaplán Teodor Bálent, ktorý tragicky zahynul pri dopravnej nehode na študijnej ceste do Nemecka dňa 30. apríla 1934.“ – uviedla Zuzana Pivková v štúdiu venovanej budovaniu Ľudovej školy v Hybiach.

V roku 1934 tragicky zomiera Bálentov syn. Z vyšetrovania vieme, že mladého Bálienta na bicykli zrazila električka. Theodorova vnučka Tatjana Hurbanová sprostredkovala rodinnú spomienku, že otec Bálent za mladým Todošom stačil ešte vycestovať, aby ho videl v nemocnici. Avšak synove zranenia neboli zlučiteľné so životom, tak musel zvládnuť najťažšiu rolu otca a nechať syna odpojiť od prístrojov...

Na odpočinok sa Theodor Bálent utiahol do Nového Mesta nad Váhom, kde aj v roku 1938 zomrel. Pochovaný bol za obrovskej účasti veriacich a čsl. armády v Novom Meste nad Váhom dňa 16. marca 1938.

Hádam najvýstižnejšiu charakteristiku Theodora Bálienta podal Juraj Struhárik, farár z Horných Bziniac, keď nad jeho rakvou okrem iného povedal: „Dobrý Pán nech dá svojmu vernému delníkovi tichého odpočutia i večnej slávy a nech zveľadí dedičstvo bohatej jeho práce, vykonanej na poli cirkvi i národa doma i v zahraničí.“

O jeho skromnosti a hlboké viere zároveň svedčí

prirovnanie, ktoré si krátko pred smrťou sám kdesi zapísal a parafrázujeme ho:

„*Som/sme hlinou v rukách Hrnčiarových...*“

- Katka -

Vďaka patrí Ive Dejovej, pravnučke Theodora Bálienta za cenné informácie a fotky z rodinného archívu.

Literárne zdroje:

Evanjelici v dejinách slovenskej kultúry 1 – 2 A – Z., 2005, s. 22-23.

https://is.muni.cz/th/oqba1/Pastrnakova_Dizertacna_praca_Kutlik.pdf

Michalko, Ján.: Naši v Bulharsku, 1936, s. 173

Nekrológ z časopisu Cirkevné listy, roč.52, 1938, č.7 – Karol Treský

Slovenský biografický slovník

Zelenák, Štefan.: In: Ročenka Spolku Slovákov z Bulharska, 1994, s. 84

Kutlík, Félix: Dejiny Kutlíkovcov. Bratislava : vlastným nákladom, 1931, s. 56.

Šišmiš, Milan: Osobnosti Beckova. Z kultúrnych a literárnych tradícií Beckova v minulosti. In Beckov 1. Dejiny obce do roku 1918. Zost. Karlík, Jozef a kol. Nové Mesto nad Váhom : WillArt pre obec. úrad v Beckove, 2006, s. 198-199.

Genealogické záznamy rodiny Bálientovej a Kutlíkovej

https://www.publib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Olostiak6/subor/3_Pivkova.pdf

O geregách, dinkách a bostanoch

Keď na Dolnej zemi nadišiel čas žatvy a mlatby, naši ľudia si leto nevedeli predstaviť ani bez takého dobrodenia, akým boli do červena a do žltá dozreté gerege a dínke. Pri odchode z horniackych rodných krajov tieto plodiny nepoznali. Naučili sa ich pestovať až v dolnozemskej domovine. Názov gerega/gerege prezrádza, že sme ho prevzali od starousadlých Maďarov, ktorí túto plodinu nazývajú görögdinye, čo v preklade znamená grécka dyňa. A z tohto názvu zasa vyplýva, že do Uhorska sa táto plodina už v stredoveku dostala z Grécka. Jej maďarský názov si dolnozemskí Slováci hláskoslovne uspôsobili svojmu materinskému jazyku do podoby gerega.

Náučné slovníky a encyklopédie prezrádzajú, že melón červený, čiže po našom gerega, je stará tekvicovitá rastlina vyšľachtená z divých odrôd. V severoafrických púštnych oblastiach bola udomácnená a oceňovaná pre jej šťavnatú a osviežujúcu dužinu. Odtiaľ sa melóny rozšírili do stredomorských a balkánskych krajín a z nich aj do Uhorska. Po kolonizácii podunajsko-panónskej nížiny v 18. – 19. storočí sa červené a žlté melóny čoskoro stali pravidelne zastúpenými plodinami aj v pestovateľskom sortimente dolnozemskej Slovákov. Uvádza ich aj Andrej Školka v monografii o *Pol'nom Berinčoku v Békešskej župe z roku 1806*. Zrejme z tejto oblasti sa pestovanie melónov rozšírilo aj medzi slovenskými kolonistami vo Vojvodine a v Banáte a odtiaľ aj u našich v Bulharsku.

Jednotlivé, hlavne majetnejšie rodiny, vysádzali melóny na

rozlohe 5 až 10 árov, najradšej na poliach, ktoré mali najbližšie k dedine, alebo v blízkosti vinice. Keďže gerege aj dínke sú popínavé rastliny s dlhými stebkami, vysádzali ich do dostatočne vzdialených a dobre pohnojených hniezd. Tieto polia nazývali geregovisko, naši vo Vojvodine a v Bulharsku aj bostan, čo je zo srbčiny prevzatý názov. Bostan bolo potrebné častejšie okopávať a zároveň dbať, aby sa steblá z jednotlivých hniezd navzájom neprekrižovali. Odrastené a dozrievajúce gerege pridvihovali tak, aby ležali na zemi tou najmenšou plochou, pretože tá zostávala najmenej dozretá.

Tvrdo očakávaný, a pre nás deti aj vzrušujúci, bol čas dozrievania melónov. Akže zrelosť dínky sa dala ľahko rozpoznať podľa farby a vône, s geregami to nebolo vonkoncom také jednoduché. Tie nemali vôňu a ani farba ich kôry sa v čase zrelosti nemenila. Dospelí a skúsení

pestovatelia však vedeli o niektorých znakoch a praktikách, podľa ktorých sa dalo usúdiť, že grega je už zrelá. Celkom spoľahlivo sa to dalo rozpoznať akže kostonka, čiže chvostik gregy začal očividne zosychať. Náročnejšou praktikou bolo klopkanie prstom po povrchu gregy. Akže bolo počuť vysoký a zvonivý tón, grega bola ešte zelená. Ak sa však ozýval hlbší a akoby tlmený tón, grega už bola súca na odtrhnutie.

Známe boli aj ďalšie praktiky, ktoré sa však vo všeobecnosti považovali za nežiadúce a s určitou expresívnosťou by sme ich mohli označiť aj za barbarské. Jednou z nich bolo tzv. gálikovanie. Spočívalo v tom, že nožom sa z gregy vykrojil trojuholníkový alebo štvorcový niekoľko centimetrov dlhý výrez – zvaný gálik, na ktorom bolo vidieť, či je dužina zrelá alebo ešte zelená. Lenže ak nebola dozretá a ten babrák nechal gregu na koreni, takýto poškodený plod zakrátko zozbieral skazu. Rovnaký osud stihol aj takú gregu, ktorú nejaký nedouk proboval tak, že ju obidvomi rukami pritlačil o koleno. Akže zachrapčala, bola zrelá, ale ak nebolo nič počuť, bola ešte zelená.

Keď sme s mojím starším bratom Mišom boli ešte predškoláci, báči Jano Ďuriš, našej mamy brat, nám poradil, ako si máme počínať, aby sme počuli gregu zachrapčať. Ja, mladší, som si mal ku gregy ľahnúť, a priložiť k nej ucho. A brat Mišo mal na tú gregu vyskočiť. Túto radu sme, pravdaže, nezabudli aj vyprobovať. Lenže obyčajne to dopadlo tak, že keď Mišo na gregu vyskočil, noha sa mu z nej zošuchla, a mne, neborákovi, rovno na hlavu.

Keď melóny začali dozrievať, nedozrela celá úroda naraz, ale postupne, čo sa pretiahlo až do lámačiek kukurice. Pestovatelia si úrodu z bostanov cenili, takže ju pred škodcami a zlodejmi aj chránili. K tomu si mnohí na bostane postavili jednoduchý sezónny prístrešok nazývaný kolibka, zemník alebo guňhov. Najčastejšie sa tam zdržovali a často v noci aj prespávali starší apkovia, s obľubou aj so svojimi vnukmi.

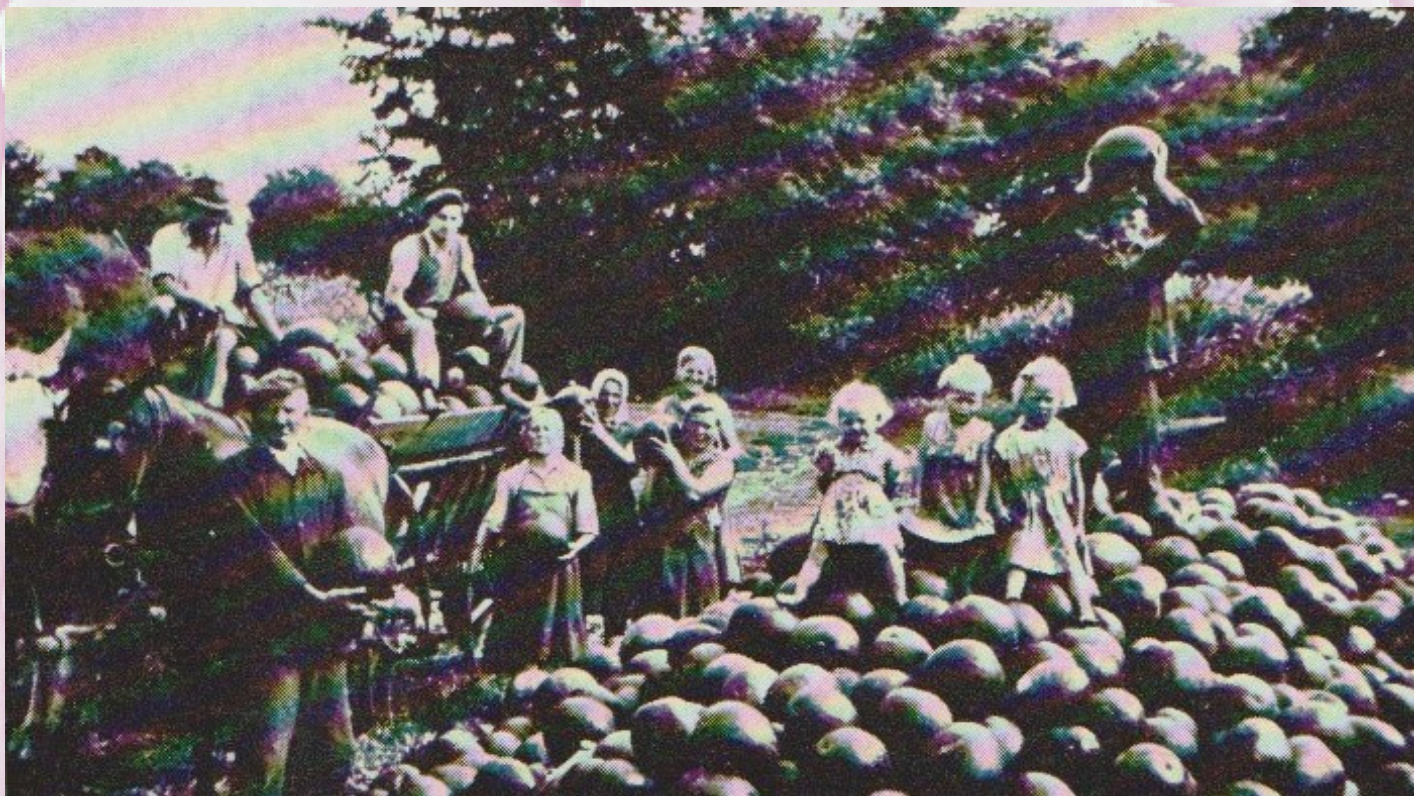
Vstup na cudzí bostan, podobne ako aj do takej vinice, sa považoval za neprípustný a odsúdenia hodný prehrešok. Výnimka sa vzťahovala na počestných ľudí, ktorí akže prechádzali nejakou dedinou a išli aj popri bostane, mohli si gregu alebo dlinku odtrhnúť, avšak nie ju odtiaľ odnášať. Mali sa tam iba osviežiť a kôry čo zostali, mali pozhrňať na kôpku a nechať na viditeľnom mieste.

Gerege aj dňe dozrievali od júna do septembra. Takže značnú časť roka boli súčasťou každodennej stravy. Pri raňajkách, pri obede aj pri večeri. Často aj na havránku, čiže na olovrant. Na rad sa dostávala obyčajne po jedle ako záverečný chod. U nás v rodine sa zvykla grega aj

**Zátišie s gregou na obraze Anny Kotvášovej
z Padiny (1989)**

zajedať vedno s chlebom a domácim ovčím syrom. A to nielen doma, ale aj v poli pri žatve a lámačkách kukurice. Melóny, hlavne tie červené, sa zvykli servírovať na rozličný spôsob. V našej dedine sa zachovával postup, ktorého sa ja pridrižiam doposiaľ. Grega sa postavila na stole na stojato s kostonkou, čiže s chvostikom navrchu. Najskôr sa zvrchu odrezal asi 1 cm tenký krúžok aj s tým chvostikom. Tým sa otvoril pohľad na červenú dužinu gregy. Potom sa zhora nadol po celom obvode gregy krájali na 3 – 5 cm široké diely, ktorých mohlo byť, podľa veľkosti gregy, zo päť až sedem kusov. Často sa počet dielov odhadol podľa počtu osôb za stolom. Keď sa tieto diely rozdali, každý si špicom noža červenú dužinu podkrojil tesne nad kôrou tak, aby sa od nej mohla oddeliť. Potom sa zvislým rezom noža mohli odkrajovať kúsky dužiny v tvare trojuholníkov a tie potom postupne odhrýzať. Najskôr sa však z nich špičkou noža povyhadzovali jadierka. Tie sa u nás nezvykli prehltať. Takto delikátne servírovaná grega sa náležite vychutnávala, aj posudzovala jej odroda a kvalita. Po dojedení sa kôry z gregy vyniesli na dvor, kde ich sliepky výdatne vyzobali. Lenže my deti sme dali pozor, aby rodičia nevyhodili aj to koliesko s kostonkou. Do jeho

Po zbere melónov v závere sezóny v rodine Mekišovcov z Békešskej Čaby (1954)

prostriedku sme spravili dierku a zamontovali sme ho do mladej kukuričnej byle. A to bol náš fúrik, s ktorým sme sa zopár dní po dvore a po ulici preháňali.

V jesennom čase, keď sa už končilo vegetačné obdobie melónov, náš otec zapriahol do voza a celá rodina sme išli poberať bostan.

Všetky gerege, tie zrelé aj tie nedozreté, aj tie malé ešte zelené, sme pokládli do voza a tento do plna navíšený náklad sme odviezli domov. Dozreté gerege sme ešte zopár týždňov dojedali. A tie ostatné sme rozkrajovali sliepkam aj sviniam. Spomedzi tých sme však povyberali za slamienok také malé, ktoré boli ešte zelené alebo len slabo dozreté, aby sme ich spolu aj s ďalšou zeleninou zakonzervovali na zimnú spotrebu. Túto balkánsku špecialitu si aj naši v Bulharsku obľúbili a tiež ju nazývali trošija.

Záverom by som chcel poznamenať, že návratom z Bulharska do krajiny predkov sa pre našu rodinu život s gregami neskončil. Po usídlení v Trnave, podobne ako viacerí naši rodáci v Bratislave a iných

mestách, aj naša rodina sa spočiatku venovala zeleninárstvu. Na našej záhrade okrem papriky, paradajok, baklažánov, uhoriek a cibule sme pestovali aj gerege a dřiňe.

Na tomto rodinnom živobytí sme sa podieľali aj my, v tom čase už trojo detí, lebo medzičasom sa narodil a podrástol aj náš brat Števo.

Ako školáci sme v trhovú dni na káre odvážali náš tovar a do začiatku vyučovania sme sa podieľali aj na jeho predaji. Zákazníkom sme ponúkali hlavne melóny, ktoré boli v päťdesiatych a šesťdesiatych rokoch na Slovensku iba zriedkavosťou. Ako takí najmladší trhovníci sme mali s našou ponukou nevídaný úspech, na čo sme boli aj náležite hrdí.

Mimochodom, pestovanie zeleniny a melónov sa v Trnave a aj inde na Slovensku, stalo znakom našej dolnozemskej kultúrnej a skupinovej inakosti.

- Ján Botík -

Zátíšie na obraze Jána Strakúška, 1996

Spomienky na prázdniny v Jevišovke

Teším sa na každé číslo Fajauky, časopisu Spolku Slovákov z Bulharska. Som jedna z nich. Moja mama Anna Mikulášová rod. Rusnáková pochádzala z Gornej Mitropolije a otec Michal Mikuláš z Podemu. Aj ja som sa narodila v Podeme. Žiaľ, na Bulharsko nemám žiadne spomienky. Naši sa z Bulharska odsťahovali do ČSR v r. 1947. Mala som len 10 mesiacov. Po bulharsky neviem. Tak ako spomínala Katka Koňariková v Dedovizni, že bulharčina bola u nich šifrovacím jazykom, tak to bolo aj u nás. Naši hovorili doma po bulharsky, keď niečo predou mnou tajili.

Dom starých rodičov, Jevišovka

Fajauku čítam aj v digitálnej forme, ale ako bývalá knihovníčka mám najradšej tlačené médiá. Pozerám si fotografie, či niekoho nepoznám, čítam spomienky iných. Mnohé mená poznám z počutia, často sa u nás spomínali. Niektorí nás aj navštevovali.

Vždy sa poteším, keď sa píše o niekom mne blízkom. Napríklad spomienky Judky Cortisovej rod. Puškárovej. Judka je otcova sesternica. Bývala v Jevišovke, kde som chodievala na prázdniny. Dobré som ju poznala.

Judka sa odsťahovala, my sme do Jevišovky chodievali menej často, a tak som nemala o nej žiadne informácie. Článok podpísala aj jej dcéra Vlasta. Tú som nepoznala, ale našla som si na internete jej meno a telefónne číslo. Napísala som jej sms, ak je to ona, Judkina dcéra, nech sa mi ozve. Mala som šťastie. Ozvala sa a dala mi aj emailovú adresu. Potom som Judke napísala a poslala zopár fotiek na pripomenutie. Nakoniec sme sa aj telefonicky porozprávali.

Nedávno vo Fajauke č. 2/ 2022 som našla spomienky Jozefa Markuša, ktorý sa tiež narodil v Jevišovke. Bola tam aj fotka jeho dedka s Michalom Mikulášom. Dvaja chlapi vo vojenských uniformách. Zrejme dobrí kamaráti, keď sa spolu zvečnili, ako si podávajú ruky. Zaujalo ma meno, totožné s menom môjho otca a dedka. Podrobne som študovala fotku a hľadala podobu. Je to môj dedko, nie je? Na fotke bol poriadne zarastený, bradatý muž. V rodinných albumoch sme takú fotku nikdy nevideli a ani v skutočnosti sme ho nevideli zarasteneho. Nikto z našej rodiny si netrúfol potvrdiť jeho identitu. Zvedavosť ma donútila vypátrať kontakt na Jozefa Markuša, ktorého som nepoznala. Získala som jeho telefón a oslovila ho, či nemá k fotke podrobnejšie údaje, rok a miesto vzniku. Nemal. Vedel len od svojho otca, že na fotke je Michal Mikuláš. No napriek tomu, nebol tento

kontakt zbytočný. Veľmi srdečne sme sa porozprávali, našli spoločných známych. Odvtedy sme si vymenili veľa emailov a fotografií. Vlastne, jeho spomienky na Jevišovku ma primäli zverejniť aj moje.

Na Jevišovku mám veľmi pekné spomienky. Bývali tam otcovi rodičia, dedko Michal a babka Judita, aj otcovi bratia Ján a Ondrej s rodinami. Trávila som tam prázdniny. Pre mňa, mestské dieťa, bola Jevišovka ako raj na Zemi. Mohla som celé dni behať bosá, aj po ulici chodiť len v trenkách a tričku, mohla som sa uľúfať. Veď večer nás čakala očista na dvore - umývanie v lavóre alebo pod pumpou pod dozorom andiky Verky alebo babky.

V stodole bola „hajšouka“. Doska upevnená na dlhých lanách až pod povalou. Odrážala som sa vysoko, nohy mi lietali takmer do neba. V Jevišovke som sa naučila aj bicyklovať na dospeláckom bicykli. Autá tam nechodili, tak som sa motala od jednej krajnice cesty k druhej, kým som nenadobudla rovnováhu. Aj som sa párkrát vyváľala. Potom sa nado mnou ulútočil bratranec Milan. Držal ma za sedadlo a bežal so mnou. Zrazu ma pustil a už som išla sama a rovno.

Radosť som mala aj z veľkej záhrady. Hocikedy som si mohla hocičo odtrhnúť a zjesť. Po kraji chodníka mala babka vysadené pekné kvietky. Volala ich pieratká. Tie sa mohli odtrhnúť len výnimočne, napr. pri gratulácii. V záhrade mal dedko murovaný včelín. Rada som ho pozorovala pri práci, no neraz som vybehla s krikom a so žihadlom v tele. Keď som bola väčšia, tak som aj trochu pomáhala v záhrade pokopkať, pooberať nejakú úrodu, ošúpať suchú kukuricu a pod. Veľmi rada som zametala dvor takou veľkou metlou.

Keď sa mi zachcelo, vybrala som sa na návštevu na druhý koniec k báči Ondrovi a andike Eve. Mali veľmi

Prázdniny v Jevišovke 1956 so sestrou Aničkou a sesternicou Marienkou

pekný dom - poschodovú vilku s veľkou záhradou. V nej fantastické jablká. Veď hovorím, že tam bolo ako v raji. So sesternicami Evičkou a Jitkou sme mali priestor na rôzne hry a schovávačky. Na poschodí mali klavír. Síce rozladený, ale cítila som sa ako koncertná umelkyňa, keď som v jednom kuse vyťukávala stupnicu. Iné som nevedela. Až neskôr som sa naučila Kohútik jarabý... Keď nás zmáhala horúčava, vybrali sme sa kúpať na Dyju. Tam sme sa vyšantili dosýtosti.

Niekedy sme podnikali výlety po dedine. Pochodili sme krížom krážom. Zastavili sme sa u Puškárov, Blažkovcov, či Holíkovcov. Najdlhšia túra bola na „garu,“ – železničnú stanicu. Čakali sme, kým príde nejaký vlak. Pozorovali sme ako službukonajúci vojak legitimoval vystupujúcich z vlaku. Vtedy to bolo tak. Jevišovka je v pohraničnom pásme a čo ak by prišiel nejaký „záškodník“.

Ja som s radosťou zdravila všetkých, ktorých som stretla, aj keď som ich nepoznala. V meste to nebolo zvykom a mne sa to páčilo. Podaktorí sa ma pýtali, či som. Musela som vysvetľovať, ktorého Miša Mikuláša

som dcéra. A oni povedali: „Aha, kapitánova!“.

Či sa na potulkách nestratíme, sme sa neobávali. Pekne to napísal Jozef Markuš vo svojich spomienkach na Jevišovku. Keď sa ako malý nevedel vrátiť k starým rodičom dostal odpoveď: „Tu sa nemôžeš stratiť, lebo všetci sú ti rodina“.

V Jevišovke som zažila aj zabíjačky aj dedinské svadby. Pre všetky deti to bola zábava, zážitky, a tobôž pre mestské deti. Pamätám si, ako sa na jednej svadbe niektorí svadobníci poprezliekali do rôznych kostýmov. Jedna žena sa prezliekla za chlapa a v rozopnutom rázporku mala dve cibule a kukuričný šúľok. Všetci sa smiali, ale ja som sa hanbila tam pozrieť.

Po čase som si našla v Jevišovke kamarátku Vierku Čížikovú. Bolo to kamarátstvo na život a na smrť. Veľmi sme si porozumeli. Celé hodiny sme trávili v dôverných rozhovoroch, parádili sme sa, vymýšľali módu. Sedeli sme na schodoch pred jej domom a robili si všelijaké účesy. Keďže vtedy nebol lak na vlasy, fixovali sme si účesy pivom alebo cukrovou vodou. Vierkinej mame sa to nepáčilo. Okrikovala nás. Nakoniec nám túto zábavu prekazili muchy a osy. Mne sa zapáčil jeden miestny chlapec, ale nič z toho nebolo. Vierka prežívala so mnou prvé sklamanie. Na konci prázdnin išla Vierka do Mikulova do fotoateliéru a venovala mi na pamiatku fotku. Vierka bola veľmi pekná a často sa fotila. A tak sa mi za roky nazbieralo zopár jej fotiek a neskôr k nim pribudli aj svadobné. Bola som prvá, ktorá sa dozvedela o jej vznikajúcej láske. Ich svadobné oznámenie mám dodnes odložené. Žiaľ, mám pri nich aj smútočné oznámenia o úmrtí ich troch krásnych synov a nakoniec aj o jej úmrtí.

Keď som podrástla, prijala ma do svojej partie sesternica Anka. Bola som síce o 5 rokov mladšia, ale nevadilo to. Zoznámila ma so svojimi kamarátkami, chodili sme sa spolu kúpať na Dyju, keď bola možnosť, tak aj do kina sme išli a tiež ma brávala so sebou na

Prázdniny v Jevišovke 1963 so sesternicami Evičkou a Jitkou

Rozhovor s pani Boženou Bošiakovou, starostkou Jevišovky

nákupy do Mikulova. Cestou do mesta som vždy obdivovala pohľad na zámok. Túžila som ho vidieť zblízka. Podarilo sa mi to až po mnohých rokoch.

Párkrát som v Jevišovke prežila vianočné sviatky, Kračún, ako našinci hovorili. Po štedrej večeri sme chodili susedom a rodine spievať pod okná. Anka s partiou ma vzali so sebou a tolerovali, že som nespievala, iba tam postávala. Napriek tomu sa so mnou podelili o pár drobných.

Celkom živú spomienku mám na návštevu kina v Drnholci v jednu slnečnú nedeľu popoludní. Išli sme peši po hradskej, kúsok aj cez les, cca 3 km. Bola to príjemná prechádzka. Bola tam partia jevišovských chlapcov a dievčat. Bolo veselo, chlapci žartovali s dievčatami. Bolo vidno, kto sa komu páči. Mne sa veľmi páčili sestry Čemanové – Zuzka a Anka. Pekné dievčatá s dlhými vlasmi. Všimla som si, ako sa jeden z chlapcov točil okolo Zuzky. Neskôr som zistila, že to bol začiatok vzťahu s jej budúcim manželom. Mala som dobrý odhad. O pár rokov mala svadbu aj sesternica Anka. Bola som družička. Neskôr sa oženil aj Milan. Báči Ondro s rodinou sa odsťahoval z Jevišovky, babka s dedkom tiež. Mne sa detstvo skončilo. Tiež som sa vydala. Môj manžel Tonko nepochádza z radov Slovákov z Bulharska, ale veľmi dobre medzi nás zapadol. Prebral naše zvyky, nárečové výrazy a predovšetkým kuchyňu. Na našom stole sa pravidelne objavujú bulharské špeciality, ktoré sám pripravuje.

Do Jevišovky sme už chodili menej často. Prišli sme osláviť jubileum báči Jana. Naše deti Branko a Natálka

boli ešte malé. Páčilo sa im tam. Branko naháňal po dvore sliepky a vykrikoval: „Aha slepovice!“. Nakoniec sa zábava skončila plačom. Objavil niekde vzduchovku, a keďže mu ju samozrejme vzali, oplakával krivdu.

Škoda, že moje deti už nemali príležitosť užívať si dedinské prázdniny ako ja.

Keď Spolok Slovákov z Bulharska zorganizoval v máji 2022 zájazd do Jevišovky, veľmi som sa potešila. Keď bol zájazd v roku 2016, bola som v nemocnici, tak som sa ho nezúčastnila. Bolo mi to ľúto. Tentokrát som sa prihlásila a tiež aj moje mladšie sestry Anička a Jarka. Zas sme pochodili krížom krážom a spomínali. Spreádzal nás bratranec Milan, ktorý tam roky žil, a preto rád s nami chodil. Jevišovka sa veľmi zmenila. Je tam veľa pekných nových domov, žiadne prašné cesty, všade čisto.

Moja najmladšia sestra, odo mňa o 11 rokov mladšia, si v minulosti veľmi Jevišovku neužila, mala vtedy len 2 roky. Keď sme tam teraz išli, tvrdila, že ona si už nič nepamätá. Počas prechádzky zrazu hovorí: "tu bol obchod" a spomenula si na rôzne detaily.

Stáli sme pred našim domom. Zdalo sa nám, že je najkrajší v dedine. Keďže sme ho obdivovali podozrivo dlho, oslovil nás okoloidúci, že ak ho chceme kúpiť, nech zazvoníme majiteľovi.

Prijatie v Jevišovke bolo veľmi srdečné. Milé slová pani starostky, pekný kultúrny program, chutné pohostenie a hlavne stretnutie krajanov, rozhovory spriaznených duší... Budeme na to dlho spomínať.

- Ľudmila Bokníková rod. Mikulášová

VÝSLEDKY

IV. ROČNÍKA LITERÁRNEJ SÚŤAŽE DOLNOZEMSKÉ ZLATÉ PERO 2023

PRÓZA

I. kategória - základné školy

I.CENA

Noema Grnčová – *Škrečok v aute*
(Padina, Srbsko)

II.CENA

Emília Tárnociová – *Cestovanie časom*
(Báčsky Petrovec, Srbsko)

III. CENA

Ivana Paulíniová – *Zázračná krajina*
(Báčsky Petrovec, Srbsko)

II. kategória - stredné školy

I.CENA

neudelená

II.CENA

Kristína Soviljová – *Moje budúce povolanie*
(Hložany, Srbsko)

III. CENA

neudelená

III. kategória – dospelí

I.CENA

Alexandra Muhová – *Filozofia života v kvapke
dažďa*
(Báčsky Petrovec, Srbsko)

II.CENA

Katarína Arňašová – *Robota, robota, na každý deň*
(Báčsky Petrovec, Srbsko)

III.CENA

Ján Špringel' – *Ďobka*
(Kovačica, Srbsko)

ŠPECIÁLNA CENA

Anna Malková - *Súbeh* (Stará Pazova)

POÉZIA

I. kategória - základné školy

I.CENA

neudelená

II.CENA

neudelená

III.CENA

neudelená

II. kategória - stredné školy

I.CENA

neudelená

II.CENA

neudelená

III.CENA

neudelená

III. kategória – dospelí

I.CENA

Patrícia Kmeťková - *cintorín písmen*
(Pivnica, Srbsko)

II.CENA

Alexandra Muhová – *Krídla*
(Báčsky Petrovec, Srbsko)

III.CENA

Ružena Kraticová - *Nasadiť si masku*
(Padina, Srbsko)

Anna Simonovičová - *Človek od JA po JA*
(Stará Pazova, Srbsko)

PRÓZA

I. kategória - základné školy
I.CENA

Noema Grnčová (Padina, Srbsko)
Základná škola maršala Tita
10 rokov

Škrečok v aute

Jedného teplého rána rodina Nováková sa rozhodla, že si kúpi škrečka. Odišli do mesta a kúpili si jedného škrečka, ktorému dali meno Bublinka. Keď prišli domov, položili Bublunku do kliecky. Stmievalo sa a rodina odišla spať. Keď všetci zaspali, Bublinka sa zobudila a vyliezla z kliecky.

Nina sa tiež zobudila, lebo počula hrkot a hneď šla vidieť čo sa to stáva. Odišla do izby a videla, že ich škrečok sa vozí autom.

Bublinka začla rozprávať a povedala Nine, že aby nikomu neprezradila, že sa učí šoférovať.

Nina sa tak vystrašila, že nemohla ani slova povedať. Myslela si, že je to všetko iba sen. Vrátila sa späť do postele a tajomstvo nikomu nepovedala.

Keď svitlo ráno, Ninina mamka vstala a chystala sa do roboty. Prekvapilo ju, keď uvidela, že je celý dom v neporiadku.

V kuchyni bol rozhubený riad a nádoby a v obývačke boli prevrátené vázy, koberec bol zničený a nábytok všade poposúvaný.

„Kto rozbil moje obľúbené šálky?!“ - skríkla matka.

Mala ísť do práce autom a uvidela, že auto v garáži nebolo. Zľakla sa, zobudila celú rodinu a skríkla:

„Volajte policajtov! Nieкто nám ukradol auto!“

Skôr, než policajti prišli, vrátilo sa auto a škrečok v ňom stál za volantom. Rodina sa prekvapila, že Bublinka vozí

auto, vrátila sa im a ukázala, že má aj vodičský preukaz.

Nina bola nadšená a poprosila Bublunku, nech im ukáže, ako šoféruje. Ajhľa, vedela všetko, šoférovala bezpečne, sledovala dopravné značky a semaforey.

Matka sedela popri Bublince a ukazovala, kam má

ísť. Deti sedeli vzadu a otec zostal na ulici vysvetľovať sa s policajtom.

„Chod' vľavo“ - povedala matka a Bublinka otočila vľavo, a už boli v strede mesta.

„Bublinka zastaň, je priechod pre chodcov!“ - matka prestrašene vykrikla.

Bublinka bezpečne zastala.

Rýchlo sa rodina predsvedčila, že Bublinka vie dobre šoférovať.

„Ty sa môžeš stať taxikárkou!“ - povedala Nina.

„Áno dobrá idea!“ - povedala Bublinka.

Bublinka sa pozdejšie stala taxikárkou a prevážala ľudí na dlhé cesty, kam len chceli ísť.

Na taxíku zazvonil zvonec a rozprávky o Bublince je koniec.

PRÓZA

II. kategória - stredné školy
II.CENA

Kristína Soviljová (Hložany, Srbsko)
16 rokov

Moje budúce povolanie

Prečo je štúdium dôležité? Čo by sme mohli robiť bez vzdelania? Jedine byť nejakí smetiari, ktorými by nie všetci chceli byť. Vzdelávanie je druhá najdôležitejšia vec v mojom živote. Štúdium je základ všetkého. Už od pradáva sa ľudia vzdelávali. Učili sa, ako založiť oheň, pripraviť jedlo. A neskôr začali skúmať pôvod ľudstva a rôznych prírodných javov.

Dnes je vzdelanie mnohým dôležité kvôli dobre platenej práci. Počítače a klávesy sú základným spôsobom, aby sme mohli študovať v dnešnom svete a bez nich si život nevieme predstaviť. Štúdium je dôležité, lebo by sme o sebe inak ani nevedeli, o svete, v ktorom žijeme, a nemohli by sme mať žiadnu prácu.

Štúdium nám pomáha aj pri komunikácii, aby sme sa vedeli vyjadrovať a rozprávať s každým a o všetkom. Štúdium hovorí o nás samých akí, sme ľudia. Nevzdelaní ľudia majú to v živote ťažko, nevedia sa vyjadrovať, nevedia a nemôžu komunikovať s ľuďmi o bežných, každodenných veciach. Každý z nás má ambície a sny, ktoré

chce vo svojom živote dosiahnuť a ide si za svojím cieľom. Škola je prvé miesto, kde sa naučíme plniť svoje sny. Väčšina z nás si myslí, že je štúdium zbytočné a nepotrebné. Škola a štúdium nám dajú veľa základov do budúcnosti, naučia nás veľa vecí, tak získame nové vedomosti a spoznáme veľa nových kamarátov, skutočné priateľstvá a základy kultúry.

Škola a štúdium nie sú len o krásne napísaných písomkách, super známkach, ale o získaní vedomostí, skúseností a nezabudnuteľných spomienok. Každý človek má iné rozmyšľanie a iné náhľady na život, štúdium, ciele a sny. Podľa mňa je štúdium veľmi dôležité, lebo bez neho sa nedostaneme ďaleko v živote. Ale je aj dôležité, tak človeka netreba odsudzovať podľa jeho vzdelanosti. Čím viacej skúmame svet, učíme sa, získavame, spoznávame nové veci od tých najvzdelanejších, tým máme väčšiu šancu byť niekým v živote a byť úspešný. Nie každý chce a má vôľu študovať a byť úspešný. Počas štúdia môžeme získať veľa skúseností do našej budúcnosti. Škola a štúdium mi krok po kroku pomáhajú ísť za svojimi snami a verím, že každý jeden sa splní jedného dňa. Štúdium nie je všetko, čo potrebujeme pre svoju budúcnosť, ale potrebujeme veľa síl, trpezlivosti, zapájať fantáziu, motivovať sa úspešnými ľuďmi.

Môj názor je, že keď človek chce, dá sa všetko. A pri tých najlepších ľuďoch prekonáme všetky svoje strachy a tmavé myšlienky. Počas školy a štúdia je samozrejme veľký strach zo zlyhania, ale keď máme skupinku ľudí, ktorí nás podporujú, dávajú nám rady, pomáhajú, ženú dopredu a nedovoľujú nám zlyhať, vtedy budeme si istí, že sa nemáme čoho báť. Jedného dňa, keď som si písala sms-ky s kamarátkou, povedala mi, že:

„Fakulty nekončia múdri, ale úporní“.

A odvtedy som nad tou vetou začala uvažovať každý deň.

Ako si predstavujem svoju budúcnosť? Veľa ľudí má predstavy o budúcnosti podobné, byť či dom, rodinu, dobré auto, a mnohé iné veci. Medzi nich patrím aj ja. Momentálne prežívam obdobie, v ktorom sa rozhodujem ako ďalej?

Keď som bola malá, predstavovala som si, že jedného dňa budem učiteľkou. Ale učiteľkou by chcelo byť každé malé dievča. S pribúdajúcim vekom sa menia moje postoje, chápanie sveta vokôl mňa. Každá profesia má svoje kladné a

záporné strany. Avšak dôležité je to, aby sme robili to, čo nás baví a naplňa. Človek veľkú väčšinu svojho života strávi v práci, a preto je dôležité robiť prácu, ktorá nás skutočne baví. Veľa dnešných detí si zapíšu nejakú školu a ani nevedia, ako vyzerá tá práca.

Po ukončení základnej školy som sa rozhodla zapísať na strednú zdravotnícku školu. Bolo to moje najlepšie rozhodnutie. Je to jedna z najlepších škôl a je veľmi ťažké sa dostať na tú školu. Na tejto škole dospievam, učím sa nové veci, mám nové záujmy, učím sa to, čo ma skutočne baví.

V súčasnosti som sa začala zaujímať o zdravie a emócie ľudí.

Tiež, asi pod vplyvom školy, som začala pozerať seriály, ktoré sa odohrávajú v nemocniciach. Vtedy si predstavujem, že som súčasťou toho tímu. To je aj moja vízia do budúcnosti, zachraňovať životy, pomáhať nemocným, ošetrovať a byť užitočnou pre prostredie. Fascinujú ma úspešní ľudia. Uvedomujem si, že základom úspechu je kvalitné vzdelanie. Som si istá, že som si zvolila školu, ktorá mi dá pevné základy a všetko, čo potrebujem, aby som mohla ďalej úspešne pokračovať na vysokej škole. Jednou z mojich túžob je zapísať sa na lekársku fakultu v Bratislave. Rada by som pokračovala vo vzdelávaní v slovenskom jazyku, nakoľko je to moja materinská reč a som na ňu pyšná. Strach zo zlyhania je vždy prítomný, ale mám silnú podporu rodiny, kamarátov a profesorov, ktorí mi veria a podporujú v mojich rozhodnutiach. Mať takých skvelých ľudí, ktorí ťa podporia v každom jednom momente, je bohatstvo. Veľmi je dôležité mať takých ľudí, ktorí nás podporia, dajú radu, ale aj takých, ktorí nám budú najväčšími kritikmi, upozornia nás, keď robíme niečo nesprávne.

Ako povedal jeden herec:

„Každé ráno máme dve možnosti: pokračovať v snívaní, alebo vstať a začať plniť tie sny“.

Tak aj ja sa každé ráno zobúdzam s úsmevom na tvári a veľkými krokmi si kráčam za svojimi snami.

Ako čo si každý človek želá, tak aj ja si želim, aby som mala moderné auto, krásne upravený byt. Ale sú to iba materiálne veci, ktoré nezískame čarodejnými slovami, ale za tým stojí veľa úsilia, námahy, trpezlivosti. Aby som si splnila tieto sny potrebujem bohatú rodinu? No ja nemám takú rodinu, tak vstanem a začnem bojovať o svoje sny a o svoju lepšiu budúcnosť. Nerada si spomínam

na svoje zlé detstvo, plné sĺz, kriku, a konečne mám možnosť zmeniť svoj život, stať sa úspešnou osobou, bojovať o seba a svoje budúce povolanie. Rada si spomínam na dni, keď som ako mucha obletovala okolo každého a hovorila, ako chcem jedného dňa byť učiteľkou, speváčkou, herečkou, právničkou. No, seba nevidím v žiadnej z týchto profesií. Zo mňa žiadna učiteľka, speváčka, právnička nebude. Predstavovala som si seba, ako krásne oblečenú, učesanú pani sedieť v kancelárii a vypisovať rôzne úradné dokumenty.

Byť lekárkou je moja vysnívaná práca. Od malička som pomáhala starým ľuďom, vždy som bola milá k nim a asi som niekde v kútiku srdca cítila, že jedného dňa budem mať možnosť stať sa lekárkou. A vždy som niekde hlboko v sebe vedela, že sa dostanem na zdravotnícku školu. Aby som sa stala lekárkou, aby som mohla aj naďalej pomáhať ľuďom, ošetrovať a dbať o ich zdravie, musím po strednej škole pokračovať aj v štúdiu, aby sa to všetko splnilo. Byť lekárkou je veľmi zodpovedné povolanie, ide o život človeka.

Je to nádherné povolanie ale nie je to ľahký odbor. Náročné je, lebo lekár či lekárka má život vo svojich rukách.

O budúcnosti sa dá diskutovať, premýšľať veľmi dlho, ale tým rozprávaním nedosiahneme nič. Ak chceme skvelú budúcnosť, musíme bojovať za ňu, nie ona o nás. Máme sa snažiť ju denno-denne zlepšovať. Na sebe musíme tvrdo pracovať, byť cieľavedomí. Samozrejme, človek nikdy nevie, kam ho život zavedie, na ktorú cestu sa poberie. Možno jedného dňa ma život odvedie na úplne nejaké iné miesto, na ktorom ma čaká nová cestička, nová etapa života.

PRÓZA

III. kategória – dospelí

I.CENA

Alexandra Muhová (Báčsky Petrovec, Srbsko)

Filozofia života v kvapke dažďa

Ešte ako malej mi povedali, že život je pominuteľná vec, hoci nikto z nás ešte nezažil pád. Ale každý vie, že v určitom okamihu musíte nevyhnutne spadnúť. Tak to vždy bolo a tak to vždy bude.

Neexistuje žiadny pohyb, zmyslom vášho života je padnúť a to, čo sa stane potom, už patrí do oblasti metafyziky.

Nikto z nás nevie, aké to je a či existuje život po páde. Mnohí si myslia, že nás potom čaká ničota, padol si – a je to koniec, nič, hotovo. Niektorí iní však veria, že keď spadnete, len zmeníte formu, stanete sa súčasťou nejakej mystickej entity, premeníte sa ako jednotliviec. Všetko sú to len hypotézy a nikto z nás nevie, čo ten pád vlastne je, ani čo nás čaká na jeho konci. Možno niečo ako druhá kondenzácia, prechod na vyššiu úroveň existencie, čo by niektorí filozofi medzi nami nazvali transcendencia, zduchovenie a podobne.

Ani pri prvej kondenzácii si neuvedomujete, len sa objavujete v oblaku a vo forme kvapky. A kde si bol predtým? Boli ste neodcudziteľnou súčasťou oblakov, alebo ste prišli z iného sveta? Tieto otázky si vyžadujú čas, veľa času, ktorý nemám, pretože sa blíži môj pád.

Život je taký pominuteľný: len začnete premýšľať o svojom pôvode, o kondenzácii a páde a už sa rúťte dolu vzdušnou priepasťou, rýchlosťou asi dvadsať kilometrov za hodinu. A všetci sa ponáhľame k rovnakému cieľu, ktorý tlačí na naše malé vodné dušičky, k cieľu, vďaka ktorému naše kyslíkové atómy bijú rýchlejšie, naše vodíkové žily nekontrolovateľne pulzujú.

A som zvedavá, čo uvidím na tej ceste dole. A zaujímalo by ma, či niekedy spadla jediná kvapka a videla, čo sa tam skrýva. Postavil sa niekto proti sile gravitácie? Takáto kvapka, ktorá by odolávala prírodným zákonom, by sa stala polovičná kvapka alebo kvapka v osobe, ktorá jazdí v oblakoch a formách existencie a má čas premýšľať o všetkom. Takáto kvapka by musela nájsť svoj zmysel existencie, niečo, čo by si azda vyžadovalo celú večnosť zajatú apoteózou.

To bolo mojou výhodou, prevaha obyčajnej dažďovej kvapky nad imaginárnou. Lebo padnem, ako mnohí padli predom mnou, zažijem pád, aký už nikdy kvapka nemusí. Hoci som uväznená nevyhnutnosťou gravitácie, presne viem, čo mám robiť, aký je môj účel a na čo som bola stvorená.

Niektorí nevedia, čo je ich účelom, a určite sú nešťastní, pretože podstata im uniká a márne sa ju snažia chytiť. Ale ak som šťastná za to, čo ma čaká, za to, že pádom sa povznášam nad kvapku a že poznám svoj vlastný význam, tak prečo mám túto pochybnosť? Kde som vôbec prišla na

myšlienku o kvapke padajúcej do nekonečna? Vytváram tieto myšlienky z ničoho alebo sú do mňa implantované ako moje molekuly vodíka a kyslíka? Je aj to súčasťou determinizmu, že moje myšlienky nie sú moje myšlienky, ale iba slová vopred vyryté v pamäti vody? Alebo je to na druhej strane letný pohľad na spomienku, na život pred kondenzáciou, kde sme boli všetci slobodní, alebo boli jednou, nejakou obrovskou kvapkou, nevyspytateľnou vodnou plochou, z ktorej sme sa potom oddelili, zmenili formy a ocitli sme sa medzi oblakmi. A čo príde? Ako mám nazvať tento prichádzajúci stav, toto niečo, čo sa ku mne približuje veľkou rýchlosťou, niečo obrovské a nevyspytateľné, neznáme a neopísateľné? Ako to mám nazvať? Podo mnou už nie sú žiadne kvapky. Všetci sú teraz vyššie. Teraz je všetko horšie. Som vedľa toho, aby som splnila svoj životný účel. Ako to mám nazvať? Je to smrť? Ponáram sa a splývam s jedinečným a neznámym. Nie. Nazvem to jazero.

POÉZIA

III. kategória - dospelí I.CENA

Patrícia Kmeťková (Pivnica, Srbsko)

cintorín písmen

mám cintorín písmen;
relikvie vykopané z diery
v pasci, v medzerách mojich rebier-
nonstop prerezávanie papiera cez kosti.
povedal si všetkým, že som chorá, no nevieš, že
vykopala som hrob, v lete, pred 2 rokmi a ešte
dodnes ma prenasledujú duchovia.
som zbláznená, zamilovaná do mŕtveho muža,
je prázdny a krásny, moja spriaznená duša.
viem presné mesto v nebi, kde spieva a lieta,
je v mojej izbe, v kúte, neustále na mňa hľadá,
pred spánkom mi rozpráva príbehy a je taký živý,
prenádherný, malebný.
je ako báseň.
povedal si všetkým, že som chorá, no nevieš, že
zúčastnila som sa pohrebu muža, ktorého som
milovala,

vtedy, pýrila som sa modrá a čierna,
metamorfovala pomedzi týmto a 7 realitami
druhého sveta,
ten večer som ho objala, spolu sme plakali,
spolu sme sa ranili, kričali a bežali z tohto mesta,
do krajšieho zajtrajška, včerajška, druhého
univerza.
zložila som zbrane, nôž vo vaku a parafín v dlani,
víno zo záhrady, zatvorená percepcia sveta-
zašepkala som zbohom pouličným lampám.
niekedy rozmýšľam, čo mohlo byť
a pozerám naňho, v kúte, v mojej izbe, je taký
živý, nádherný a poviem mu
Keď budem staršia a príde čas
Chcem, aby si ma zobudil..
je taký živý.

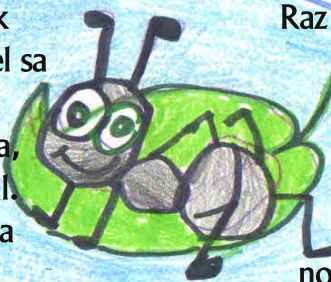
manga

mala som 10. celý deň sme boli vonku,
čítali mangu a
čerstvo pokosená tráva, rubínovo zrelé jahody,
zablatené zranené kolená, boli také
mimoriadne, zvláštne, významné.
božské a neočakávané.
pamätám si, keď si sa ma spýtal
vziať si ťa, s prsteňom vyrobeným zo stonky
z púpavy, povedala som áno
teraz mám púpavu v ruke,
držím ju, želim si, aby sme opäť boli deťmi.
chýba mi neúnosná ľahkosť bytia,
nepopierateľná krása v nedostatku uvedomenia
sveta a seba, postavenia v spoločnosti.
nevedomovala som si, koľko som
zbožňovala teplé letné dni
kým som nevyrástla a bola som taká ľahká, taká
suverénna,
nevedomá prítomnosti môjho tela.
zbierala som jahody
a jedla, pretože som ich mala rada,
namočila som ich do cukru, aby boli sladšie,
túžim vrátiť sa tam, kde som bola šťastná.

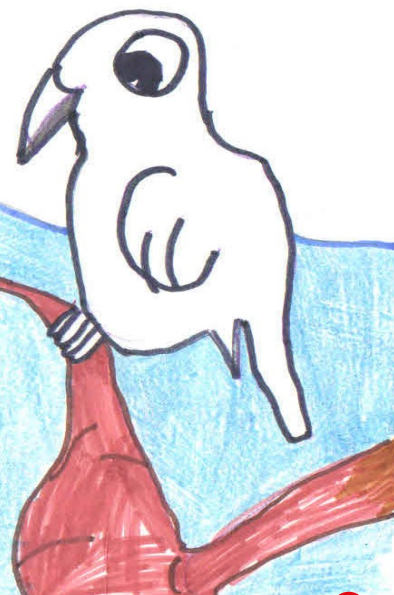
Chytráček

Mravec a holubica

Mravec zišiel k potoku a chcel sa napiť. No zaliala ho voda, div sa neutopil. Holubica letela okolo a niesla vetvičku. Videla, že sa mravec topí, nuž mu ju hodila do vody. Mravec si sadol na vetvičku a zachránil sa.

Raz poľovník nastavil sieť na holubicu a chcel ju chytiť. Mravec priliezol k poľovníkovi a uštipol ho do nohy. Poľovník zjajkol, pustil sieť a holubica uletela. Tak zachránil mravec holubicu.

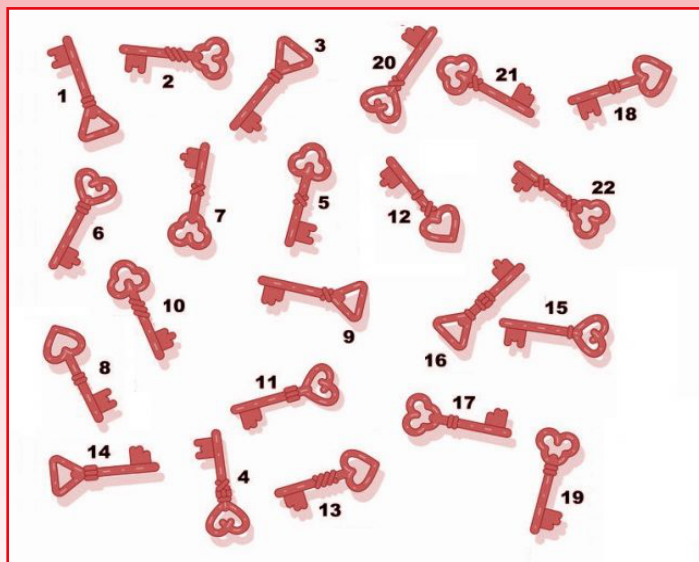
Lev Nikolajeviča Tolstoj

Ilustrovala: Helenka Koňariková (8 rokov)

Nájdí 7 rozdielov

Nájdí dva rovnaké kľúče

Vyrieš sudoku

		1	4	
	5			
		2		5
	2		5	3
			3	

Odponde Kľúče 8 a 18:

5	1	2	3	4
1	5	4	2	3
3	4	5	1	2
4	2	3	5	1
2	3	1	4	5

ZDROJ OBRÁZKOV
<https://www.4mama.sk/hlavolamy-doplnovacky-ulohy/infoa-mini-hry-labyrinty-pro-detipre-deti/>
<https://www.rozpravkynadobrunoc.sk/najdi-7-rozdielov-2/>
<https://palivamto.sk/opticky-hlavolam/>
<https://palivamto.sk/hlavolam/>

- Zuzana Trunnerová -

Na krídlach piesní 2023

Tretí ročník detského hudobného festivalu Na krídlach piesní, ktorý prebiehal v nedeľu 4. júna 2023 v SVD v Báčskom Petrovci, potvrdil svoje opodstatnenie.

Zakladateľkou a dušou festivalu je umelecká vedúca zboru *Musica viva* Mariena Stankovičová Kriváková, ktorá festival koncipovala tak, aby nebol súťažného rázu, ale len poskytol možnosť mladým nadaným spevákom verejne predviesť svoj talent a zvykať si vystupovať pred publikom. Aj v tomto roku najviac účastníkov bolo z Petrovca, no dôstojne zastúpené boli aj Selenča, Kulpín a Hložany. Predvlani na prvom festivalovom ročníku odznelo 17 piesní a vlani a v tomto roku ich už bolo 24. Festival otvorila detská spevácka skupina Peličky z Ymkárne, s ktorou pracuje Mariena Stankovičová Kriváková a tieto utešené perličky vo veku 4 až 10 rokov prednesom piesne *Hody* (hudba Ľuboslav Majera, text Anna Majerová) zvučne a veselo naštartovali festival.

Mariena Stankovičová Kriváková, ktorá roky pracovala ako učiteľka hudobnej kultúry na petrovskej základnej škole, dobre pozná deti, a vie že sú mnohé dobrí speváci. Dobre vie aj to, že

hudobný talent a verejný prednes treba od malých nôh rozvíjať. Mnohé naše deti, zvlášť tie, ktoré nespievajú ľudové piesne, nemajú však možnosť častejšie verejne vystupovať. Aby sa napravila táto krivda voči tým, ktorých viac láka populárna hudba, rozhodla sa založiť tento festival. Ide vskutku o prehliadku, na ktorej deti môžu spievať nielen slovenské, ale aj srbské a anglické pesničky, alebo aj v inej reči, tiež aj úpravy slovenských ľudoviek. Hlavným zámerom podujatia bolo priviesť deti na javisko a pripraviť ich na verejné vystupovanie.

Festival slovenských populárnych piesní pre deti *Na krídlach piesní* založil roku 2021 Komorný zbor *Musica viva* z Báčskeho Petrovca vedený dirigentkou Marienou Stankovičovou Krivákovou. Tohtoročné podujatie podporili Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí, Ústav pre kultúru vojvodinských Slovákov, Matica slovenská v Srbsku, MOMS Petrovec a Obec Báčsky Petrovec.

Vystúpili:

1. Skupina Peličky z Ymkárne - *Hody*, hudba Ľuboslav Majera, text Anna Majerová
2. Anna Zimová 5 rokov: *Vodičkové zrkadlo*, hudba Samuel Kováč st., text A. Majerová
3. Tímea Stupavská, 6 rokov (Hložany): *Bola raz jedna trieda*, hudba a text Kvetoslava Benková

4. Lýdia Hodoličová, 7 rokov: *Veselá píšťalka*, hudba a text N. Frenkel a M. Krasev
5. Petra Krošláková, I. tr. (Hložany): *Prváčka*, hudba Elena Krošláková, text Elena Hložanová
6. Lara Vindišová I.tr. (Hložany): *Priateľ môj pod tancovať*, hudba podľa časopisu pre deti Macko Pusík

7. Ema Povolná a Ela Andrášiková II.tr.: *Vadí, nevadí*, hudba a text Tomáš Kmeť
8. Nina Častvenová III. tr.: *Mám rada leto*, hudba a text Samuel Kováč ml.
9. Lana Sabolčková III. tr.: *Ockovo zlato*, hudba Ján Dišpiter, text Viera Torňošová
10. Marienka Martinková III.tr.: *Zelená pieseň*, hudba a text Samuel Kováč
11. Hana Petrášová (Selenča): *Koncert v paneláku*, hudba Juraj Súdi ml., text Igor Otčenáš
12. Míla Ragová III. tr.(Selenča): *Zalúbený kocúr*, hudba Juraj Súdi ml., text Mária Vršková
- HOSTIA – Malí muzikanti
- Orchester Čarodejníci: *Dve ľudové piesne*
13. Lúcia Kevenská V. tr.: *Jarmila*, hudba Juraj Súdi, text Mária Žiaková
14. Viktória Rojková V.tr.: *Nad dúhou*, hudba Harold Arlen
15. Miroslav Hemela V. tr.: *Fido*, hudba Ján Šofranko a Adam Torňoš, text J. Šofranko
16. Lúcia Hodoličová V. tr.: *Matka Zem*, hudba Vladimír Kováč, text Tomáš Janovic
18. Marína Stracinská V. tr.: *Škola volá*, hudba a text Marína Kaňová
19. Petra Dobříkova VI. tr.(Hložany): *Či je láska*, hudba a text E. Krošláková
20. Sara Chalupková VI. tr.: *Mojich 12 liet*, hudba Jaroslav Fúsek, text J.Šofranko
21. Martina Sklabinská VI. tr (Kulpín): *Bez strachu*, S. Kováč ml.
22. Lenka Hodoličová VII. tr.: *Asi láska*, hudba Anita Hlavatá, text Žan Petrák
23. Simona Sýkorová VII. tr.: *Snívaj*, hudba Slovenka Benková
24. Orchester Michala Struhára YMCA MUSIC

Festival moderovala Viera Dorčová Babiaková. Spevákov sprevádzala skupina Perličky, spevácka skupina žiačok III.a a III.b tr. a spevácka skupina ZŠ Jána Čajaka a ZŠ Jána Ámosa Komenského z Kulpína. Hudobný sprievod Ivan Galamboš a Samuel Kováč. Piesne odznali aj za pomoci nahrávok zo štúdia Željka Sucháneka z Kovačice. K darčekom prispelo papiernictvo Đogo.

- autor Katarína Pucovská -
- foto Juraj Spevák -

Článok bol uverejnený dňa 5. júna 2023 na kulpin.net

TARATOR

Biely jogurt (po bulharsky kiseló mlieko) Bulhari konzumujú každý deň, po celý život, v značných množstvách a rôznych formách. Najčastejšie ako prílohu k pokrmom, v lete aj ako nápoj – rozšľahaný a rozriedený vodou (airan) alebo ako osviežujúcu studenú polievku tarator.

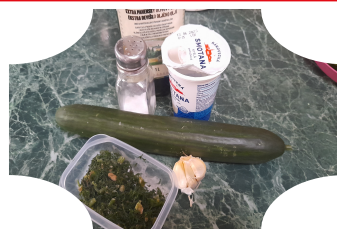
Prísady

- 1 šalátová uhorka
- 200 - 250g kyslej smotany
- voda (rovnaké množstvo ako smotany)
- soľ
- olej
- cesnak
- kôpor

Postup

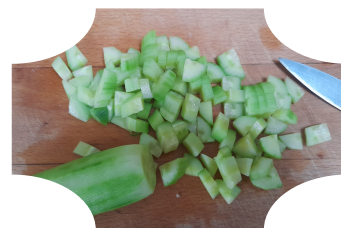
1. Na prípravu budeme potrebovať kyslú smotanu, šalátovú uhorku, cesnak, kôpor, soľ, vodu a olej (Obrázok 1).
2. Uhorku ošúpeme a nakrájame na kocky (Obrázok 2).
3. Pridáme kyslú smotanu a zalejeme vodou (Obrázok 3 a 4).
4. Ošúpene asi 3-4 strúčiky cesnaku a pretlačíme ich do zmesi (Obrázok 5).
5. Pridáme olej, soľ podľa chuti a premiešame (Obrázok 6).
6. Nakoniec pridáme čerstvo nakrájaný kôpor. Podľa chuti môžeme pridať aj pomleté vlašské orechy (Obrázok 7 a 8).

Dobrá chuť!

OBRÁZOK 1

OBRÁZOK 2

OBRÁZOK 3

OBRÁZOK 4

OBRÁZOK 5

OBRÁZOK 6

OBRÁZOK 7

OBRÁZOK 8

SPOLOK SLOVÁKOV Z BULHARSKA

Radničné námestie 9, 821 05 Bratislava

tel.: +421 907 772 130

email: spolokssb@gmail.com

web: www.ssb.sk

PRIHLÁŠKA

za člena

Spolku Slovákov z Bulharska

Meno a priezvisko (titul):

Dátum narodenia:

Adresa trvalého bydliska:

Kontakt (telefón, mobil, email, facebook):

Zamestnanie (nepovinný údaj):

Pôvod- z ktorej rodiny a dediny v Bulharsku pochádzajú predkovia:

Prihlasujem sa týmto za člena Spolku Slovákov z Bulharska a vyjadrujem súhlas s odvádzaním členského príspevku.

Dátum:

Podpis:

